

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет обліку та фінансів
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти
магістр

на тему: «Аналіз фінансової стійкості підприємства та механізм
управління нею»

Виконав: здобувач вищої освіти
за освітньою програмою
Фінанси, банківська справа,
страхування та фондовий ринок
спеціальності 072 Фінанси, банківська
справа, страхування та фондовий ринок
ступеня вищої освіти магістр
групи 1
Мазніченко Д. С.

Полтава 2024 року

ЗМІСТ

	ст.
ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	8
1.1. Економічна сутність фінансової стійкості підприємства та чинники її формування	8
1.2. Система показників оцінки фінансової стійкості підприємства та механізм управління нею.....	15
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	22
2.1. Оцінка показників фінансової стійкості.....	22
2.2. Аналіз типу фінансової стійкості та факторний аналіз порогу рентабельності і запасу фінансової стійкості.....	33
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА.....	42
3.1. Управління фінансовою стійкістю підприємства з використанням механізму фінансового левериджу.....	42
3.2. Управління фінансовою стійкістю підприємства з використанням внутрішніх механізмів оптимізації фінансових ресурсів.....	49
ВИСНОВКИ.....	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	62
ДОДАТКИ.....	67

ВСТУП

Актуальність теми. Для підприємств, що все ж таки зберегли діяльність в умовах війни досить важливим і актуальним є питання забезпечення фінансової стійкості. Тож, на сьогодні для підприємств, котрі виживають в реаліях війни базовим завданням є швидке відновлення фінансової стійкості враховуючи діяльність до війни. Безперечно, що на сьогодні добитися такого результату надзвичайно складно, проте, вважаємо, що за кваліфікованого управління – можливо.

Базисом кваліфікованого управління на шляху забезпечення фінансової стійкості є перш за все кваліфікована і вчасна оцінка фінансової стійкості попередніх періодів та детальне дослідження чинників її формування.

Варто акцентувати на тому, що фінансова стійкість та управлінські заходи з ціллю її досягнення є об'єктом дослідження багатьох закордонних і вітчизняних дослідників, проте підходи до окреслення сутності фінансової стійкості, її оцінки та управління і досі досить варіюють. Окрім того варто відзначити і факт війни, що вимагає особливих підходів до управління фінансовою стійкістю. Власне це і обумовлює актуальність і доцільність обраної теми.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Кваліфікаційна робота виконана в межах програми науково-дослідних робіт ініціативної наукової тематики кафедри фінансів, банківської справи та страхування «Удосконалення механізму фінансової діяльності підприємств, організацій і установ».

Мета і завдання дослідження. Мета дослідження полягає в узагальненні теоретичних і методичних підходів відносно визначення сутності фінансової стійкості, її оцінки та управління нею.

З ціллю досягнення сформованої мети в межах кваліфікаційної роботи було поставлено і вирішено наступні завдання:

- узагальнити сутність фінансової стійкості та чинників її формування;
- окреслити теоретичні й методологічні аспекти здійснення оцінки фінансової стійкості підприємства;

- обґрунтувати зміст процесу управління фінансовою стійкістю на підприємстві;
- оцінити фінансову стійкість ПІДПРИЄМСТВА «XXX» за 2021 – 2023 рр.;
- обґрунтувати напрямки покращення управління фінансовою стійкістю підприємства.

Предмет і об'єкт дослідження. Предметом дослідження є фінансова стійкість як результат функціонування суб'єкту підприємництва. Об'єктом дослідження є діяльність ПІДПРИЄМСТВА «XXX».

Методи дослідження. Під час дослідження в роботі використовувались такі методи: абстрактно-логічний – під час теоретичного узагальнення сутності фінансової стійкості та чинників її формування; індукції та дедукції - під час уточнення понятійного апарату пов'язаного із фінансовою стійкістю підприємства; аналізу і синтезу – під час комплексної оцінки фінансової стійкості підприємства; розрахунку показників-коефіцієнтів; табличний, графічний – під час наочного відображення результатів дослідження.

Інформаційна база. Інформаційною базою відносно проведеного дослідження є законодавчі та нормативні акти, літературні джерела, а також фінансова звітність ПІДПРИЄМСТВА «XXX» за 2021 – 2023 рр.

Наукова новизна та практичне значення одержаних результатів. Наукова новизна кваліфікаційної роботи полягає в поглибленні та уточненні сутності фінансової стійкості та чинників її формування, підходів до оцінки фінансової стійкості. Набули подальшого розвитку заходи відносно покращення управління фінансовою стійкістю на підприємстві.

Система розроблених та окреслених заходів визначається практичним спрямуванням і може використовуватись в практиці окремих підприємств. Практичне значення відносно результатів дослідження полягає у обґрунтуванні напрямів покращення управління фінансовою стійкістю на підприємстві з ціллю зменшення негативного впливу на фінансову безпеку суб'єкту в реаліях війни.

Особистий внесок здобувача. Кваліфікаційна робота – самостійне наукове дослідження. Напрацювання, узагальнення, висновки, пропозиції

наявні в роботі є авторськими.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження були оприлюднені й отримали позитивну оцінку науковців на конференціях:

1) VII Всеукраїнська науково-практична конференція «Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством» (Полтава, ПДАУ, 28-29 березня 2024 р.).

2) Студентська наукова конференція Полтавського державного аграрного університету (Полтава, ПДАУ, 16-17 травня 2024 р.)

Публікації. Основні результати дослідження, що ілюструють його новизну, опубліковані у наукових публікаціях:

1. Ваць О., Мазніченко Д., Кгаєвська В., Сливка Ю. Прибуток як основа покращення фінансового стану підприємства, його стійкості та безпеки. *Матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні проблеми та перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в соціально-орієнтованій системі управління підприємством».* 28-29 березня 2024 року. Полтава : ПДАУ. С. 391-392.

2. Турчин Л., Мотя А., Мазніченко Д., Ваць О. Оцінка джерел формування оборотного капіталу та їх вплив на фінансовий результат і фінансову стійкість підприємства. *Збірник матеріалів студентської наукової конференції Полтавського державного аграрного університету.* 16-17 травня 2024 р. Полтава : ПДАУ. С. 203-205.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, додатків, списку використаних джерел, який нараховує 62 найменування, містить 29 таблиць, 7 рисунків, 5 додатків. Основний зміст роботи викладено на 57 сторінках друкованого тексту.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність фінансової стійкості підприємства та чинники її формування

Реалії економічного середовища, що склалося на сьогодні в Україні вказують на його кризовий фінансовий стан. Загальна нестабільність економіки, зубожіння вітчизняних виробників та населення, інфляційні процеси провокують зниження фінансової стійкості підприємств всіх без винятку галузей та форм власності. В реаліях війни підтримка з боку держави також надзвичайно ускладнена, навіть більше майже не можлива, адже більшість витрат бюджету – військові витрати.

Тому питання функціонування підприємства на умовах власного ефективного забезпечення фінансової стійкості досить важливе, як для самого підприємства, так і для держави в цілому.

Вважаємо, що кваліфіковане забезпечення фінансової стійкості суб'єкту варто розпочинати з чіткого окреслення перш за все сутності поняття, що в подальшому сформує базові характеристики фінансової стійкості.

Тож, в межах табл. 1.1 нами подані погляди науковців на сутність дефініції «фінансова стійкість».

Узагальнюючи, вважаємо, що фінансова стійкість є комплексним поняттям ефективного використання фінансових ресурсів у виробничому процесі з ціллю забезпечення прибутковості у довгостроковому періоді. Фінансова стійкість характеризує стан забезпеченості фінансовими ресурсами підприємства, що забезпечує його стабільне функціонування впродовж тривалого періоду часу, позначаючись на фінансовій безпеці суб'єкту. З'ясування сутності поняття «фінансова стійкість» дозволяє сформувати базові

характеристики фінансової стійкості, що допоможуть в подальшому здійснювати ефективне управління.

Таблиця 1.1

Погляди науковців на дефініцію «фінансова стійкість»

Сутність дефініції	Автор, джерело
Фінансова стійкість – показник окреслення співвідношення грошових надходжень суб'єкту і потреб у капіталі з ціллю виконання зобов'язань у поточному періоді	О. Терещенко [49]
Фінансова стійкість – синергічне поняття, що окреслює здатність суб'єкту трансформувати фінансові ресурси балансуючи між вигодою та ризиком	Л. Костирко [24]
Фінансова стійкість – стан забезпечення стабільного функціонування підприємства, його виробничого та фінансових процесів	Н. А. Мамонтова [28]
Фінансова стійкість – це спроможність до ефективного функціонування впродовж тривалого періоду, примножуючи прибуток	В. Й. Плиса, І. І. Приймак [41]
Фінансова стійкість – стабільне і постійне перевищення доходів над витратами, що дає можливість для вільного маневрування грошовими коштами з ціллю примноження	М. Д. Білик, І. І. Павловська [56]
Фінансова стійкість – здатність до функціонування і розвитку за фінансової рівноваги та її примноженні	Г.В. Савицька, М. Я. Коробов [45]

Дослідивши сутність поняття «фінансова стійкість», окреслимо її базові характеристики (рис.1.1) [1-9; 14; 51-54]. Вважаємо, що дані базові характеристики притаманні для всіх без винятку економічних суб'єктів.

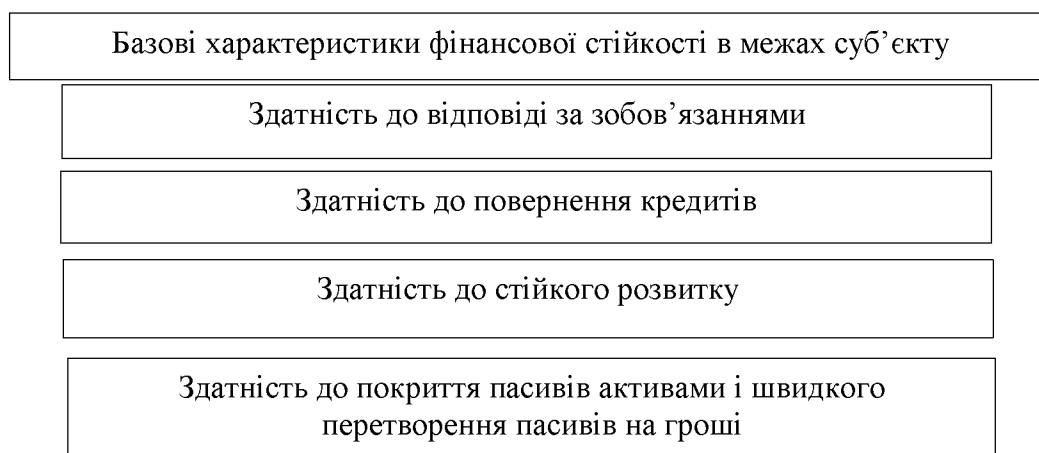

Рис. 1.1. Базові характеристики фінансової стійкості підприємства

Варто також окреслити, що поряд із поняттям фінансової стійкості вживають і поняття фінансової безпеки, проте дані поняття не є тотожними. Тож, узагальнимо відмінності між цими поняттями в межах табл. 1. 2 [10-15; 22-23; 27; 34-35; 60].

Таблиця 1.2

**Відмінності між категоріями фінансова стійкість
та фінансова безпека**

Характеристика відмінності	Фінансова стійкість	Фінансова безпека
Фінансова незалежність та платоспроможність, достатність ліквідності активів	Базові характеристики, що відіграють першочергову роль	Виступають однією із передумов забезпечення фінансової безпеки
Прибутковість діяльності	Вагома передумова забезпечення фінансової стійкості	Визначальна складова забезпечення фінансової безпеки, що є прямою ціллю
Наявність необхідних резервів та сформована на їх базі стійкість до загроз зовнішнього і внутрішнього спрямування	Важлива характеристика фінансової стійкості	Важлива характеристика фінансової безпеки
Попередження банкрутства	Важлива характеристика фінансової стійкості	Важлива характеристика фінансової безпеки
Прагнення до максимальної ефективності використання ресурсів	Впливає на фінансову стійкість, однак не є її базовою ознакою	Характерна ознака фінансової безпеки і інтересів власників
Здатність до реалізації власних інтересів	Впливає на фінансову стійкість, однак не є її базовою ознакою	Базова характеристика фінансової безпеки

Дослідивши базові відмінності між такими категоріями як фінансова стійкість та фінансова безпека визначимо який існує між ними взаємозв'язок (рис. 1.2) [17-21; 26-27; 57-58].

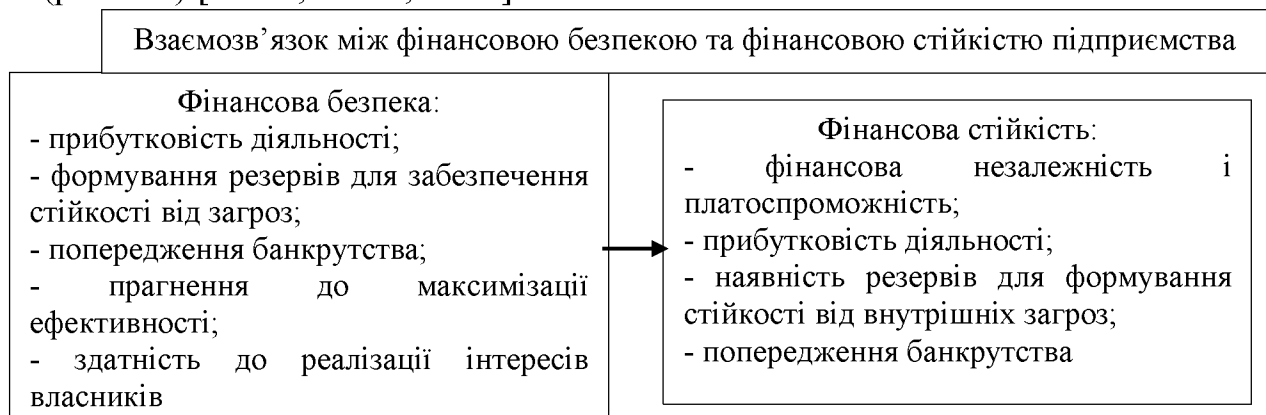

Рис. 1.2. Взаємозв'язок між фінансовою безпекою та фінансовою стійкістю підприємства

Дослідження даних відмінностей і взаємозв'язку між фінансовою безпекою та фінансовою стійкістю дає підстави до формулювання певних висновків, зокрема:

- фінансова безпека є більш ємним і повним поняттям, що включає систему кількісних і якісних складових характеристик фінансового стану суб'єкта, котрі окреслюють комплексність фінансової захищеності, а фінансова стійкість - вагома складова характеристика фінансової безпеки, яка окреслює ефективність здійснення фінансового управління суб'єктом та є передумовою фінансової безпеки;

- фінансова безпека окреслює інтереси власників, а фінансова стійкість окреслює інтереси як власників, так і управлінців;

- показники ліквідності, платоспроможності, фінансової незалежності – базові показники забезпечення фінансової стійкості суб'єкту, що є передумовою забезпечення фінансової безпеки;

- фінансова безпека формується як здатність до реалізації фінансових інтересів власників шляхом формування фінансової стійкості.

Тож, окресливши сутність поняття «фінансова стійкість», вважаємо, що варто чітко визначити фактори зовнішнього та внутрішнього впливу на фінансову стійкість підприємства. Варто відзначити, що з поміж даних чинників є ті, що притаманні для всіх без винятку підприємств, а є ті, що властиві в межах окремих галузей.

Варто відзначити, що класифікаційних ознак чинників впливу на фінансову стійкість досить багато, зокрема [15; 26; 36; 38- 46; 48; 61]:

- за місцем утворення;
- за результатом впливу;
- за структурою;
- за масштабом впливу;
- за ступенем впливу на діяльність суб'єкту;
- за ймовірністю настання впливу;
- за часом.

Проте вважаємо, що досліджуючи вплив чинників найбільш детально варто розкрити їх характеристику з поділом на зовнішні і внутрішні, адже саме ця характеристика допоможе у здійсненні управлінських процесів.

Детальне дослідження чинників впливу на фінансову стійкість подано нами в межах табл. 1.3 [15; 26; 36; 37- 42; 44; 46; 48; 61].

Таблиця 1.3

Фактори впливу на фінансову стійкість за місцем їх виникнення

Систематичні	Несистематичні
<p>Економічні:</p> <ul style="list-style-type: none"> - спад відносно обсягу доходу в межах держави в цілому; - інфляційні процеси; - нестабільність в межах податкової системи; - нестабільність в межах бюджетної системи; - нестабільність банківської системи; - нестабільність функціонування фінансового ринку - зниження рівня відносно реальних доходів населення; - безробіття та тенденція його зростання 	<p>Операційні:</p> <ul style="list-style-type: none"> - неефективне структурування відносно витрат суб'єкту; - неефективний маркетинг; - низький рівень відносно використання основних засобів; - неефективний виробничий менеджмент; - високий обсяг страхових і сезонних запасів; - неефективне структурування запасів
<p>Ринкові:</p> <ul style="list-style-type: none"> - посилення монополізму на окремих ринках; - істотне зниження попиту; - кон'юнктурні ринкові коливання; - нестабільність валютного ринку; - нестабільність на товарному ринку; - нестабільність на ринку капіталів - зниження місткості в межах внутрішнього ринку 	<p>Інвестиційні:</p> <ul style="list-style-type: none"> - істотні перевитрати стосовно інвестиційних ресурсів; - відхилення від планового прибутку по сформованим проектам; - неефективний інвестиційний менеджмент
<p>Інші:</p> <ul style="list-style-type: none"> - політична нестабільність; - стихійні лиха; - негативні соціальні та демографічні тенденції; - форс мажорні обставини 	<p>Фінансові:</p> <ul style="list-style-type: none"> - неефективна фінансова стратегія; - неефективне структурування відносно активів; - висока вартість капіталу; - неефективне структурування капіталу з розподілом на постійну та змінну складову; - неефективний фінансовий менеджмент
	<p>Інші:</p> <ul style="list-style-type: none"> - галузева приналежність; - структура продукції чи послуг, які випускаються підприємством, її частка в загальному платоспроможному попиті

Специфіка систематичних чинників в тому, що суб'єкт не має можливості здійснювати контроль над ними. Несистематичні чинники – це ті, що безпосередньо залежать від дій суб'єкту, піддаються впливу, тому на них базовий акцент управління.

Вплив систематичних та несистематичних чинників на фінансову стійкість суб'єкту може варіювати впродовж часового періоду, проте їх чітко потрібно знати з ціллю здійснення ефективного управління.

Окрім того варто також окреслити більш детально класифікацію чинників впливу на фінансову стійкість згідно рівня виникнення і ступеня значущості даних чинників, зокрема:

1) чинники першого рівня - це:

- демографічна ситуація в межах країни;
- соціальна та податкова політика в межах держави;
- середній рівень відносно доходів населення;
- загальний рівень відносно стабільності в межах держави загалом та

окремих її громадян;

- грошово-кредитна політика;
- стратегія здійснення процесу управління активами та капіталом;
- стратегія управління в межах грошових потоків.

2) чинники другого рівня – чинники, котрі деталізують чинники першого рівня, зокрема:

- рівень інфляції;
- рівень конкуренції;
- стратегія управління в межах держави з різних аспектів;
- стратегія управління підприємством
- склад та структура активів.

Чинники другого рівня одночасно включають систематичну та несистематичну складову.

3) чинники третього рівня – до даного рівня відносять узагальнюючі чинники, котрі являють собою результат синергічного впливу чинників

першого і другого рівня, являючись генератором взаємодії інших дрібних чинників і водночас виступають генератором взаємодії більш дрібних чинників. До таких чинників слід віднести:

- стадію життєвого циклу суб'єкту;
- фазу економічного розвитку суб'єкту.

Темпи виробництва, реалізації, обсяги інвестицій, обсяги капіталу, запасів, прибуток залежать від фази економічного розвитку суб'єкту.

Базовою складовою окреслення стратегічної мети діяльності суб'єкту в тому числі є стадія життєвого циклу.

Варто акцентувати, що дані чинники тісно переплетені, проте їх вплив на фінансову стійкість в межах підприємства значно варіює, тобто одні можуть впливати негативно, а інші - навпаки - позитивно.

Чинники впливу на фінансову стійкість за рівнем виникнення (систематичні та несистематичні) формують різні види відносно фінансової стійкості:

а) внутрішня стійкість – стійкість, котра має прояв у вигляді стабільного результату функціонування. В основі її досяжності лежить принцип відносно активного реагування на систематичну та несистематичну складову середовища функціонування суб'єкту;

б) зовнішня стійкість – це стійкість окреслена економічним середовищем функціонування суб'єкту;

в) «успадкована» стійкість - це стійкість окреслена запасом фінансової міцності, котру має підприємство;

г) загальна стійкість – стійкість обумовлена перевищенням доходів суб'єкту над його витратами.

Отже, фінансова стійкість – базис його життєдіяльності, розвитку й забезпечення конкурентоспроможності, котрий окреслює ефективність операційного, фінансового та інвестиційного розвитку, відображаючи здатність до погашення боргів та вкладень інвесторів.

1.2. Система показників оцінки фінансової стійкості підприємства та механізм управління нею

Оцінка відносно фінансової стійкості суб'єкту – важлива складова прийняття фінансових управлінських рішень, котрі в подальшому призведуть до фінансово-економічного благополуччя підприємства.

Окрім того оцінка фінансової стійкості суб'єкту є зовнішньою інформацією для інвесторів, котрі приймають рішення про вкладення в діяльність підприємства.

Дана оцінка дозволяє вчасно окреслити вузькі місця та прогалини в діяльності та вчасно дані прогалини усунути за допомогою конкретних управлінських рішень.

Оцінка фінансової стійкості – це також результат господарювання відображений у фінансовому, інвестиційному розвитку суб'єкту [38].

Окрім того комплексний аналіз відносно показників фінансової стійкості досить чітко окреслить чинники, котрі впливають на неї, що сформує вчасні управлінські дії з метою покращення фінансового стану суб'єкта, скорочення його залежності від зовнішніх ресурсів, забезпечення платоспроможності у періоді, що є довгостроковим.

Аналіз фінансової стійкості також дозволяє чітко і вчасно окреслити рівень фінансового ризику, котрий пов'язаний із формуванням структури в межах джерел капіталу, а, відповідно, і міру забезпечення стабільності фінансової бази розвитку суб'єкту як перспективи.

Тож, базовими завданнями здійснення процесу оцінки фінансової стійкості суб'єкту є [1; 3; 6; 23; 38]:

- а) дослідження певної відповідності стосовно засобів і джерел, а також раціональності відносно їх розміщення та ефективності процесу використання;
- б) загальна оцінка відносно стійкості фінансового стану суб'єкту та факторів її варіації у часовому проміжку;

в) окреслення ймовірних резервів стосовно підвищення фінансової стійкості;

г) здійснення процесу прогнозування відносно фінансової стабільності суб'єкту.

Дослідивши погляди науковців на систему показників оцінки відносно стійкості суб'єкту, вважаємо, що дана система показників здійснення процесу оцінки повинна ґрунтуватися на інтегрованому підході та включати в себе відносні показники (коефіцієнти), і дослідження відносно типу фінансової стійкості, факторний аналіз порогу рентабельності і запасу фінансової стійкості рис.1.3 [1; 3; 6; 23; 38].

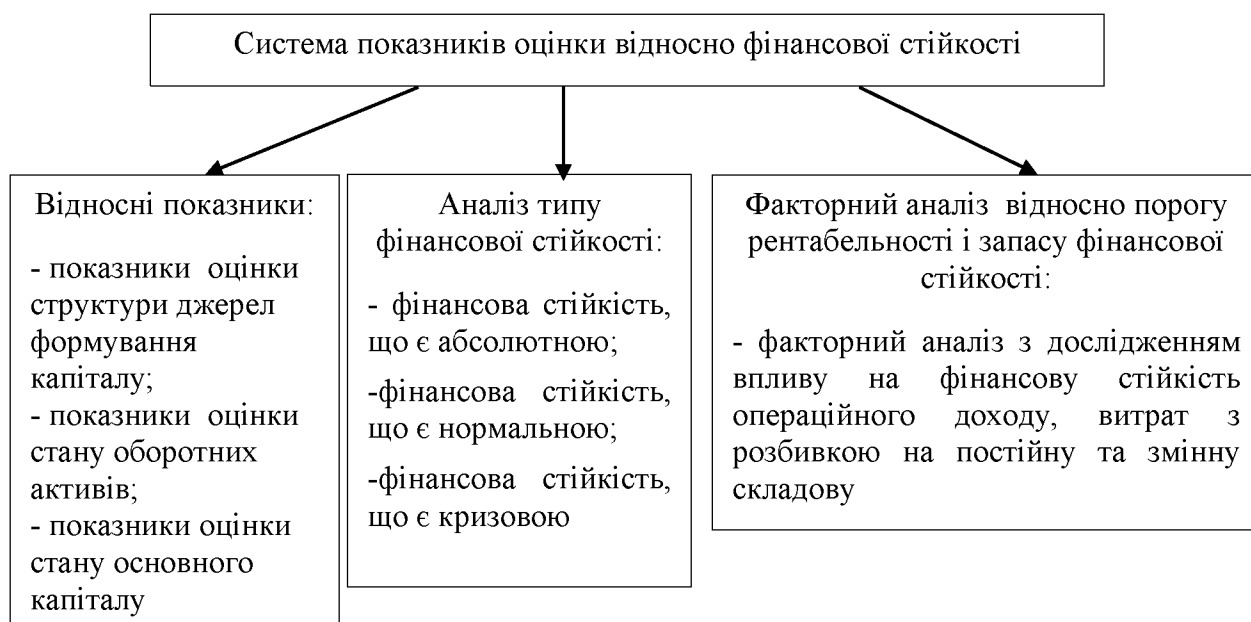

Рис. 1.3. Система показників процесу оцінки фінансової стійкості суб'єкту

Тож, комплексне оцінювання фінансової стійкості являє собою синергію з коефіцієнтів, окреслення типу фінансової стійкості та факторів впливу на неї.

Детальне відображення відносних показників здійснення оцінки джерел формування капіталу подано в межах табл. 1.4 [1; 3; 6; 23; 38].

Даних показників багато, проте найважливішими з них, з позиції прийняття рішення, є коефіцієнт автономії, коефіцієнт довгострокового та

поточного залучення, мінімальна середньозважена вартість відносно капіталу. Варто акцентувати і на тому, що деякі із показників взагалі є оберненими.

Таблиця 1.4

Відносні показники здійснення процесу оцінки джерел формування капіталу

Показники	Формули розрахунку	Умовні позначення
1	2	3
Коефіцієнт автономії	$KA = \frac{CK}{K};$ $KA = \frac{ЧА}{A}$	CK – сума власного капіталу підприємства на певну дату; ЧА – вартість чистих активів підприємства на певну дату; K – загальна сума капіталу підприємства на певну дату; А – загальна вартість активів підприємства на певну дату
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	$K_{нк} = \frac{K_n}{K_з}$	K _{нк} – коефіцієнт концентрації позикового капіталу; K _n – позиковий капітал; K _з – загальний капітал
Коефіцієнт фінансової залежності	$K_{фз} = \frac{K_n + K_в}{K_з}$	K _{фз} – коефіцієнт фінансової залежності; K _n – позиковий капітал; K _в – власний капітал; K _з – загальний капітал
Коефіцієнт фінансування (коефіцієнт фінансового ризику)	$KФ = \frac{K_n}{K_в}$	KФ – коефіцієнт фінансування; K _n – позиковий капітал; K _в – власний капітал
Коефіцієнт співвідношення власного та позикового капіталу (коефіцієнт фінансової стабільності)	$K_{сн} = \frac{K_в}{З}$	K _{сн} – коефіцієнт співвідношення власного та позикового капіталу; K _в – власний капітал; З – зобов'язання
Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	$K_{дз} = \frac{Д_з}{K_в + Д_з}$	K _{дз} – коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів; Д _з – довгострокові зобов'язання; K _в – власний капітал
Коефіцієнт довгострокових зобов'язань і забезпечень	$K_{дз} = \frac{Д_з}{K_n}$	K _{дз} – коефіцієнт довгострокових зобов'язань і забезпечень; Д _з – довгострокові зобов'язання; K _n – позиковий капітал
Коефіцієнт поточних зобов'язань і забезпечень	$K_{пз} = \frac{П_з}{K_n}$	K _{пз} – коефіцієнт поточних зобов'язань і забезпечень; П _з – поточні зобов'язання; K _n – позиковий капітал

Продовж. табл. 1.4

1	2	3
Коефіцієнт страхування бізнесу	$K_{cb} = \frac{PK}{B}$	K_{cb} – коефіцієнт страхування бізнесу; PK – резервний капітал; B – валюта балансу
Коефіцієнт страхування власного капіталу	$K_{cbk} = \frac{PK}{K_b}$	K_{cbk} – коефіцієнт страхування власного капіталу; PK – резервний капітал; K_b – власний капітал
Коефіцієнт фінансової стабільності	$K_{III} = \frac{BK + ДЗ}{A}$	K_{ni} – коефіцієнт покриття інвестицій; BK – власний капітал; $ДЗ$ – довгострокові зобов'язання; A – загальна сума активів
Коефіцієнт інвестування (забезпеченості власним капіталом)	$K_I = \frac{BK}{OZ}$	K_i – коефіцієнт інвестування; BK – власний капітал; OZ – основні засоби
Мінімальна середньозважена вартість капіталу	$WACC = V_{BK} \times ПВ_{BK} + V_{PK} \times ПВ_{PK},$	V_{BK}, V_{PK} – вартість власного та позикового капіталу відповідно, %; $ПВ_{BK}, ПВ_{PK}$ – питома вага власного та позикового капіталу відповідно в загальній сумі капіталу, виражена десятковим дробом

До відносних показників здійснення процесу оцінки фінансової стійкості належать також показники, котрі окреслюють стан оборотних активів (табл. 1.5). Дані показники впливають безпосередньо на тип фінансової стійкості, що формується на підприємстві у короткостроковій та довгостроковій перспективі [1; 3; 4-6; 23; 38; 58-59].

Таблиця 1.5

Відносні показники оцінки стану оборотних активів

Показники	Формули розрахунку	Умовні позначення
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	$K_{MBK} = \frac{BOK}{BK}$	K_{mbk} – коефіцієнт маневреності власного капіталу; BOK – власний оборотний капітал; BK – власний капітал
Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними засобами	$K_{BOZ} = \frac{BOK}{PA}$	K_{boz} – коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними оборотними засобами; BOK – власний оборотний капітал; PA – поточні активи
Коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними засобами	$K_{ззок} = \frac{BOK}{3}$	K_{boz} – коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними засобами; BOK – власний оборотний капітал; 3 – запаси та поточні біологічні активи;
Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів	$K_{моk} = \frac{ГK}{BOK}$	K_{mok} – коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів; BOK – власний оборотний капітал; $ГK$ – грошові кошти

На фінансову стійкість вагомий вплив також здійснюють показники оцінки відносно основного капіталу, тож узагальнимо їх в межах табл. 1.6 [1; 3; 4-6; 23; 38; 58-60].

Таблиця 1.6

**Відносні показники здійснення процесу оцінки відносно стану
основного капіталу**

Показники	Формули розрахунку	Умовні позначення
Коефіцієнт майна виробничого призначення	$K_{\text{мвп}} = \frac{M}{\text{ВБ}}$	Кмвп - коефіцієнт майна виробничого призначення; М – основні засоби, інвестиційна нерухомість, запаси, біологічні активи; ВБ – валюта балансу
Коефіцієнт реальної вартості основних засобів	$K_{\text{роз}} = \frac{OЗ}{\text{ВБ}}$	Кроз - коефіцієнт реальної вартості основних засобів; ОЗ – основні засоби; ВБ – валюта балансу
Коефіцієнт нагромадження амортизації	$K_{\text{на}} = \frac{З}{OЗ + \text{НА}}$	Кна - коефіцієнт нагромадження амортизації; ОЗ – основні засоби; НА – нематеріальні активи; З – знос основних засобів і нематеріальних активів
Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів	$K_{\text{оа/на}} = \frac{OА}{\text{НА}}$	Коа/на - коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів; ОА – оборотні активи; НА – необоротні активи

Вважаємо, що узагальнена нами система коефіцієнтів дозволить досить ємно, чітко та в повному обсязі охарактеризувати фінансову стійкість підприємства.

Проте все ж таки систематизовані показники здійснення оцінки відносно фінансової стійкості суб'єкту не окреслюють зміст типу фінансової стійкості та факторів впливу на неї. Окрім того варто акцентувати на тому, що для більшої наочності показники у вигляді коефіцієнтів досліджуваного підприємства варто порівнювати з такими ж показниками в середньому по галузі та подібними підприємствами. В реаліях сучасного господарювання всі підприємства в межах України функціонують в нестабільних економічних умовах, які постійно варіюють. Однак, не лише зовнішні фактори негативно позначаються на діяльності підприємств, а й внутрішні. Здійснивши оцінку відносно фінансової стійкості вважаємо за доцільне використовувати управлінські

підходи до усунення негативних наслідків впливу на фінансову стійкість. Управління відносно фінансової стійкості вважається одним із ключових елементів в межах фінансового менеджменту, котрий забезпечує стабільність функціонування та розвитку. Управління відносно фінансової стійкості починається на стратегічному рівні та закінчується операційним. На стратегічному рівні відбувається окреслення етапів управління та їх інтеграція в межах загальної стратегії суб'єкту (табл. 1.7) [1; 3; 4-15; 23; 38; 58-59].

Таблиця 1.7

Етапи процесу здійснення управління фінансовою стійкістю суб'єкту

Етапи	Деталізація етапів
1. Окреслення конкретних цілей здійснення управління фінансовою стійкістю	- мета – формування оптимального рівня відносно фінансової стійкості суб'єкту з акцентом на фінансовий менеджмент; - окреслення стратегічних та тактичних цілей, котрі допоможуть реалізувати мету здійснення управління
2. Окреслення елементів об'єкта управління	- оцінювання в межах поточного стану та рівня фінансової стійкості; - окреслення та оцінювання чинників, котрі здійснюють вплив на елементи процесу управління стійкістю фінансів
3. Окреслення методів впливу на чинники процесу управління	- застосування конкретного інструментарію відносно управління фінансовою стійкістю: засоби, методи, способи здійснення, важелі
4. Розробка стратегії забезпечення фінансової стійкості суб'єкту	- узгодження мети та цілей сформованої стратегії із загальною стратегією суб'єкту; - конкретизація сформованої стратегії
5. Реалізація стратегії	- реалізація в межах тактичних цілей; - реалізація в межах стратегічних цілей
6. Моніторинг	- аналіз фінансової стійкості суб'єкту у короткостроковій та довгостроковій перспективі; - контроль стосовно виконання завдань та досяжності мети господарювання в межах суб'єкту (забезпечення оптимального рівня в межах фінансової стійкості конкретного суб'єкту); - коригування процесу реалізації в межах стратегії за наявної потреби

Вагомою проблематикою здійснення процесу управління фінансовою стійкістю у багатьох підприємств є саме відсутність стосовно цілісної стратегії, що б забезпечила стабільність сьогодні і в майбутньому.

Спільним в межах кожного із етапів процесу здійснення управління фінансовою стійкістю є використання відповідного інструментарію, тому

вважаємо, що при розробці схеми механізму здійснення управління доцільно розкрити детально конкретний інструментарій кожного із етапів та охарактеризувати їх елементи (табл. 1.8) [4-10].

Таблиця 1.8

Механізм управління фінансовою стійкістю підприємства

Стратегічні цілі	Тактичні цілі	Інструменти реалізації	Елементи забезпечення
Збалансованість відносно активів та пасивів	<ul style="list-style-type: none"> - достатність капіталу загалом та власного капіталу зокрема; - забезпеченість власного капіталу для фінансування оборотних активів; - формування оптимальної структури капіталу суб'єкту балансуєчи між фінансовою стійкістю, вартістю капіталу та досягненням рентабельності; - організація руху капіталу 	<ul style="list-style-type: none"> - оцінка абсолютних та відносних показників фінансової стійкості; - оцінка структури капіталу; - формування структури капіталу з позиції фінансового менеджменту та управління фінансовими ризиками 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Інформаційні 2. Фінансові (методи, важелі, інструменти) 3. Правові 4. Науково-технічні 5. Кадрові
Збалансованість відносно доходів і витрат	<ul style="list-style-type: none"> - достатній рівень рентабельності; - зміна структури витратомісткості (врахування операційного левериджу); - збільшення обсягу товарообороту 	<ul style="list-style-type: none"> - оцінка абсолютних і відносних показників доходів і витрат; - оцінка операційного левериджу; - оцінка ринку, споживачів, цін 	
Збалансованість відносно грошових потоків	<ul style="list-style-type: none"> - забезпечення платоспроможності та самофінансування; - збалансованість між високоліквідними, середньоліквідними та низьколіквідними коштами враховуючи позиції платоспроможності та прибутковості суб'єкту; - формування оптимальної з точки зору фінансової стійкості дебіторської заборгованості враховуючи можливість збільшення клієнтської бази та максимізацію прибутку; - забезпечення кредитоспроможності 	<ul style="list-style-type: none"> - оцінка грошових потоків; - оцінка абсолютних і відносних показників ліквідності та платоспроможності; - оцінка заборгованості (кредиторської та дебіторської та їх співвідношень); - оцінка оптимальної з точки зору фінансового ризику та фінансового менеджменту обсягу відносно заборгованості 	

Вважаємо, що саме ефективно управління акцентоване на стратегічному та операційному рівні, з детальним розкриттям інструментів втілення дозволить сформувати фінансову стійкість суб'єкту у довгостроковій та короткостроковій перспективі.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Оцінка показників фінансової стійкості

Розкриття теми дослідження відбувається на базі підприємства «ХХХ» Полтавської міської ради. Дане підприємство має реєстрацію в Полтавській області, Полтавському районі.

Підприємство є досить багатогранним відносно своєї діяльності, так зокрема воно займається:

- лісівництвом та іншою діяльністю у лісовому господарстві;
- виробництвом інших дерев'яних будівельних конструкцій;
- виробництвом столярних виробів;
- виробництвом дерев'яної тари;
- брошурувально-палітурною діяльністю і наданням пов'язаних із нею послуг;
- виробництвом господарських і декоративних керамічних виробів;
- виробництвом біжутерії та подібних виробів;
- монтажем водопровідних мереж;
- монтажем систем опалення та кондиціонування;
- виконанням інших спеціалізованих будівельних робіт;
- іншими видами діяльності стосовно здійснення прибирання;
- наданням ландшафтних послуг;
- фотокопіюванням, підготовкою документів;
- іншою спеціалізованою допоміжною офісною діяльністю;
- організацією поховань і надання суміжних послуг;
- іншими видами роздрібної торгівлі в неспеціалізованих магазинах;
- вантажними перевезеннями;
- допоміжним обслуговуванням наземного транспорту;
- виробництвом ігор та іграшок;

- відведенням й очищенням стічних вод;
- збиранням безпечних відходів, обробленням та видаленням безпечних відходів;
- будівництвом доріг і автострад.

Функціонування будь-якого господарюючого суб'єкту пов'язано із формуванням майна, котре забезпечує виробничий процес та можливість отримання прибутку. Майно за своїм складом поділяється на оборотне і необоротне.

Аналіз майна (активів) в динаміці за період 2021-2023 рр. подано в межах табл. 2.1.

Згідно із даними табл. 2.1 дослідження майна за характером обороту показало:

- зростання необоротних активів на 57061 тис. грн або на 93,7 %, при цьому зросла на 19,5 в.п. і питома вага;
- зростання оборотних активів на 89315 тис. грн або на 82,2 %, при цьому питома вага оборотних активів знизилась на 19,5 в.п.

Майно за формою функціонування показало:

- зростання на 69850 тис. грн або на 85,0 % матеріальних активів;
- зростання нематеріальних активів на 50702 тис. грн або на 98,1 %;
- зростання фінансових активів на 25824 тис. грн або на 72,3 %.

Майно за рівнем ліквідності вказує на:

- скорочення високоліквідних активів на 143 тис. грн або у 9,5 разів;
- зростання середньоліквідних активів на 25967 тис. грн або на 72,8 %;
- зростання низьколіквідних активів на 63491 тис. грн або на 87,0 %;
- зростання важколіквідних активів на 57061 тис. грн або на 93,7 %.

Майно за джерелами формування оборотних активів вказує на:

- зростання власних оборотних активів на 22684 тис. грн або на 71,7 %;
- зростання позикових коштів на 66631 тис. грн або на 86,5 %.

Дослідження активів за сферою розміщення показало, що:

- у сфері виробництва активи зросли на 31748 тис. грн або на 85,2 %;
- у сфері обігу активи зросли на 57567 тис. грн або на 80,7 %.

Таблиця 2.1

Аналіз майна ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» за 2021-2023 рр.

Види майна (активів)	2021 р.		2022 р.		2023 р.		Зміни (+;-) 2023 р. порівняно з 2021 р.		
	сума, тис. грн.	у %	сума, тис. грн.	у %	сума, тис. грн.	у %	суми, тис. грн.	питом. ваги, пунк- тів	2023 р. у% до 2021 р.
За характером обороту									
Необоротні активи	3809	16,5	13656	16,2	60870	35,9	57061	19,5	93,7
Оборотні активи	19338	83,5	70773	83,8	108653	64,1	89315	-19,5	82,2
Всього	23147	100,0	84429	100,0	169523	100,0	146376	0,0	86,3
За формою функціонування									
Матеріальні	12295	53,1	38838	46,0	82145	48,5	69850	-4,7	85,0
Нематеріальні	974	4,2	10497	12,4	51676	30,5	50702	26,3	98,1
Фінансові	9878	42,7	35094	41,6	35702	21,1	25824	-21,6	72,3
Всього	23147	100,0	84429	100,0	169523	100,0	146376	0,0	86,3
За рівнем ліквідності									
Високоліквідні	158	0,7	3046	3,6	15	0,0	-143	-0,7	-953,3
Середньоліквідні	9720	42,0	32048	38,0	35687,0	21,1	25967	-20,9	72,8
Низьколіквідні	9460	40,9	35679	42,3	72951,0	43,0	63491	2,2	87,0
Важколіквідні	3809	16,5	13656	16,2	60870	35,9	57061	19,5	93,7
Всього	23147	100,0	84429,0	100,0	169523,0	100,0	146376	0,0	86,3
За джерелами формування оборотних активів									
Власні	8939	46,2	32486	45,9	31623	29,1	22684	-17,1	71,7
Позикові	10399	53,8	38287	54,1	77030	70,9	66631	17,1	86,5
Всього	19338	100,0	70773	100,0	108653	100,0	89315	0,0	82,2
За сферою розміщення оборотних активів									
У сфері виробництва	5529	28,6	29500	41,7	37277	34,3	31748	5,7	85,2
У сфері обігу	13809	71,4	41273	58,3	71376	65,7	57567	-5,7	80,7
Всього	19338	100,0	70773	100,0	108653	100,0	89315	0,0	82,2

Графічне відображення динаміки майна подано в межах рис. 2.1.

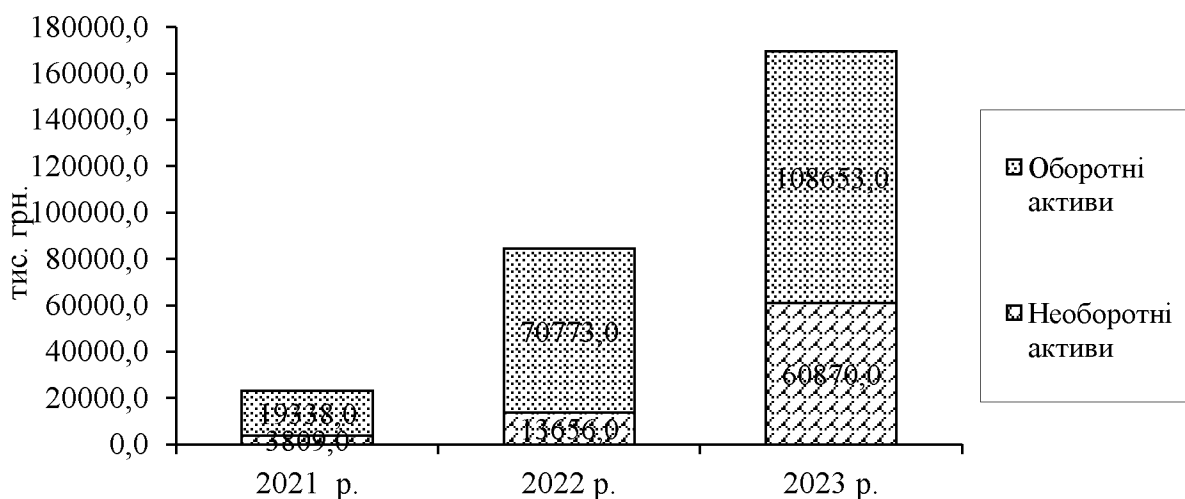

Рис. 2.1. Динаміка майна ПІДПРИЄМСТВА «XXX» за 2021-2023 рр.

Майно в межах господарюючого суб'єкту формується за рахунок попередньо сформованих фінансових ресурсів, котрі втілюються в пасивах підприємства. Тож, проаналізуємо пасиви ПІДПРИЄМСТВА «XXX» за 2021-2023 рр. як можливість до формування майна та отримання прибутку. Окрім того варто відзначити і той факт, що власне пасиви та їх ефективне структурування – базис забезпечення фінансової стійкості в поточному та майбутніх періодах шляхом отримання прибутку та формування на його основі інвестицій у виробництво.

Згідно із даними табл. 2.2 у ПІДПРИЄМСТВА «XXX» за 2021-2023 рр. відбулося:

- зростання власного капіталу на 50268 тис. грн (у 3,9 разів), але при цьому питома вага даного капіталу скоротилась на 17,9 в.п.;
- зростання позикового капіталу на 96108 тис. грн (у 9,2 рази).

Статутний капітал є незмінним (складає 1 тис. грн). Додатковий капітал збільшився на 50268 тис. грн (у 3,9 разів) за період 2021-2023 рр.

Провівши дослідження пасивів ПІДПРИЄМСТВА «XXX» відносно строків використання, можемо помітити:

- зростання в межах поточних зобов'язань на 66631 тис. грн (у 6,4 рази);
- відсутність довгострокових зобов'язань у 2021 та 2022 рр.;

- формування довгострокових зобов'язань у 2023 р. в обсягах 29477 тис. грн.

Таблиця 2.2

Аналіз пасивів ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» за 2021-2023 рр.

Джерела формування пасивів	2021 р.		2022 р.		2023 р.		Зміни (+;-) 2023 р. порівняно із 2021 р.		
	сума, тис. грн.	у %	сума, тис. грн.	у %	сума, тис. грн.	у %	суми, тис. грн.	питом. ваги, пунктів	у% до 2021 р.
За власністю									
Власний капітал	12748	55,1	46142	54,7	63016	37,2	50268	-17,9	394,3
Позиковий капітал	10399	44,9	38287	45,3	106507	62,8	96108	17,9	924,2
Всього	23147	100,0	84429	100,0	169523	100,0	146376	0,0	632,4
За строком використання									
Статутний	1	0,0	1	0,0	1	0,0	0,0	0,0	0,0
Додатковий	12747	100,0	46141	100,0	63015	100,0	50268	0,0	394,3
Всього	12748	100,0	46142	100,0	63016	100,0	50268	0,0	394,3
За строком використання									
Поточні зобов'язання	10399	100,0	38287	100,0	77030	72,3	66631	-27,7	640,7
Довгострокові зобов'язання	0	0,0	0	0,0	29477	27,7	29477	27,7	х
Всього	10399	100,0	38287	100,0	106507	100,0	96108	0,0	924,2
За ліквідністю									
Найбільш термінові	10399	100,0	38287	100,0	77030	72,3	66631	-27,7	640,7
Довгострокові	0	0,0	0,0	0,0	29477	27,7	29477	27,7	х
Всього	10399	100,0	38287	100,0	106507	100,0	96108	0,0	924,2

Графічне відображення пасивів ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» за 2021-2023 рр. подане в межах рис. 2.2.

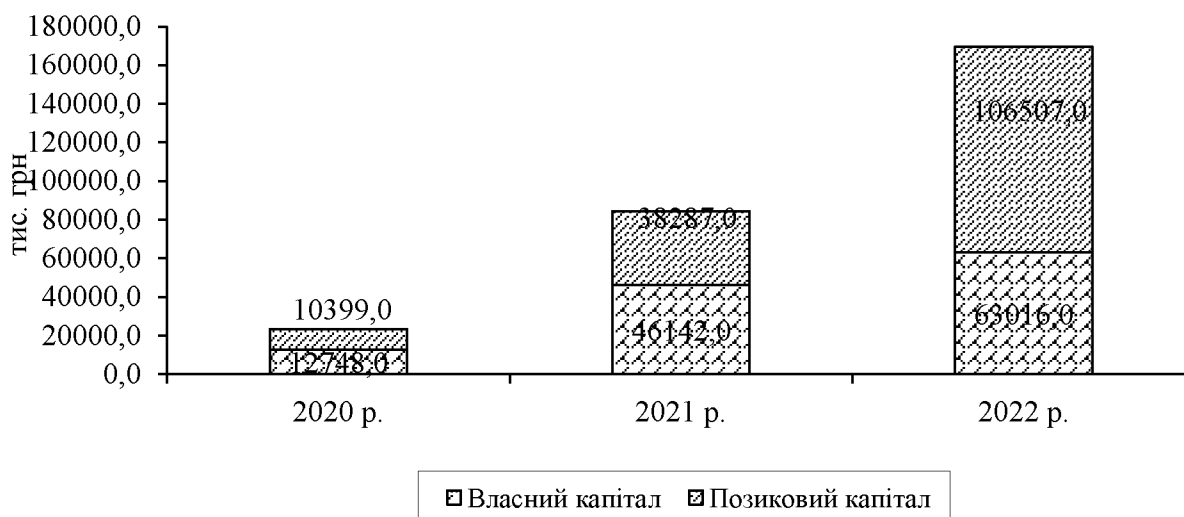

Рис. 2.2. Динаміка пасивів ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» за 2021-2023 рр.

Дослідивши пасиви, котрі є базисом забезпечення фінансової стійкості суб'єкту проведемо дослідження коефіцієнтів фінансової стійкості суб'єкту.

В межах табл. 2.3 подано аналіз коефіцієнтів стійкості ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» за показниками структури джерел формування капіталу згідно додатків А-В.

Таблиця 2.3

Динаміка фінансової стійкості ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» за показниками структури джерел формування капіталу, 2021-2023 рр.

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхилення (+;-) 2023 р. від 2021 р.
Коефіцієнт автономії	0,551	0,547	0,372	-0,179
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	0,449	0,453	0,628	0,179
Коефіцієнт фінансової залежності	1,816	1,830	2,690	0,874
Коефіцієнт фінансової стабільності	1,226	1,205	0,592	-0,634
Коефіцієнт фінансового ризику	0,816	0,830	1,690	0,874
Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	0,000	0,000	0,319	0,319
Коефіцієнт довгострокових зобов'язань	0,000	0,000	0,277	0,277
Коефіцієнт поточних зобов'язань	1,000	1,000	0,723	-0,277
Коефіцієнт фінансового левериджу	0,000	0,000	0,468	0,468

Згідно із даними табл. 2.3, коефіцієнт автономії перебуває в межах нормативу у 2021 та 2022 рр., при цьому у 2023 р. коефіцієнт автономії має

значення менше за норматив, що окреслює ймовірність ризику втрати фінансової стійкості ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ».

Коефіцієнт концентрації відносно залученого капіталу динамічно збільшується на 0,179, приймаючи значення вище норматив, що також провокує ймовірність настання ризику втрати фінансової стійкості. Зростання в межах коефіцієнту концентрації залученого капіталу та відповідне скорочення в межах коефіцієнту автономії призвело до зростання в межах коефіцієнту фінансової залежності на 0,874. Даний коефіцієнт має значення вище за норматив у 2021-2023 рр. У 2023 р. коефіцієнт фінансової стабільності приймає значення нижче за нормативне (складає 0,592), у 2021 та 2022 рр. даний показник відповідає нормативу.

Окрім того варто відзначити, що зростання позикового капіталу призвело також до зростання коефіцієнту фінансового ризику у 2023 р. на 0,874.

Тож, дослідження коефіцієнтів структури джерел формування капіталу дає підставу зробити висновок про те, що значне залучення позикового капіталу у 2023 р. спровокувало зниження фінансової стійкості ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ».

В межах табл. 2.4 подано аналіз фінансової стійкості суб'єкту за показниками стану оборотних активів.

Таблиця 2.4

Динаміка фінансової стійкості ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» за показниками стану оборотних активів, 2021-2023 рр.

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхилення (+;-) 2023 р. від 2021 р.
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,701	0,704	0,502	-0,199
Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними коштами	0,462	0,459	0,291	-0,171
Коефіцієнт забезпеченості запасів власними коштами	0,945	0,911	0,433	-0,511
Коефіцієнт маневреності власних оборотних коштів	0,018	0,094	0,000	-0,017

Дослідження показників стану оборотних активів (табл. 2.4) дає підставу зробити наступні висновки:

- коефіцієнт маневреності власного капіталу в усіх досліджуваних роках відповідає нормативному значенню, але має динаміку до скорочення на 0,199;
- коефіцієнт забезпеченості відносно оборотних активів власними коштами також відповідає нормативному значенню у 2021-2023 рр., однак також характеризується скороченням на 0,171;
- коефіцієнт забезпечення запасів власними коштами у 2023 р. має значення нижче за норматив, у 2021-2022 рр. його значення відповідають нормативному;
- коефіцієнт маневреності відносно власних коштів характеризується скороченням, приймаючи нульове значення у 2023 р., що негативно окреслює фінансову стійкість.

В межах табл. 2.5 подано аналіз фінансової стійкості ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» за показниками стану основного капіталу.

Таблиця 2.5

Динаміка фінансової стійкості ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» за показниками стану основного капіталу, 2021-2023 рр.

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхилення (+;-) 2023 р. від 2021 р.
Коефіцієнт виробничого потенціалу	0,239	0,349	0,220	-0,019
Коефіцієнт нагромадження амортизації	0,123	0,122	0,156	0,033
Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів	5,077	5,183	1,785	-3,292

Згідно із даними табл. 2.5, показники стану основного капіталу ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» за період 2021-2023 рр. характеризуються негативною динамікою. Так, зокрема коефіцієнт майна виробничого призначення має тенденційне скорочення на 0,019. Коефіцієнт нагромадження амортизації окреслюється зростанням на 0,033, що також є негативним.

Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів окреслюється скороченням на 3,292.

Досліджуючи питання фінансової стійкості вважаємо за доцільне проаналізувати прибуток підприємства, адже прибуток – базис інвестування коштів в подальшу діяльність, що дозволяє відмовитись від позикових коштів, тим самим забезпечуючи фінансову стійкість суб'єкту. Варто також акцентувати і на тому, що власне прибуток також – це основа і ефективного залучення позикових коштів, оскільки для того, щоб сплачувати борг та відсотки по ньому підприємство повинно вести прибуткову діяльність.

Тож, в межах табл. 2.6 подано аналіз фінансових результатів ПІДПРИЄМСТВА «XXX» за 2021-2023 рр.

Згідно із даними табл. 2.6, чистий дохід характеризується зростанням на 63036 тис. грн. При цьому варто відзначити, що операційні витрати в межах ПІДПРИЄМСТВА «XXX» за період 2021-2023 рр. збільшились на 51633 тис. грн.

Таблиця 2.6

Аналіз фінансових результатів ПІДПРИЄМСТВА «XXX» за 2021-2023 рр.

Показники	2021 р.		2022 р.		2023 р.		Відхилення (+;-) 2023 р. до 2021 р.
	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %	
1	2	3	4	5	6	7	8
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	39630	x	73923	x	102666	x	63036
Операційні витрати	30904	100,0	41099	100,0	82537	100,0	51633
у тому числі:							
а) собівартість реалізованої продукції	28173	91,2	33480	81,5	68144	82,6	39971
б) адміністративні витрати	2581	8,4	3307	8,0	4279	5,2	1698
в) витрати а збут	0	0,0	3465	8,4	9035	10,9	9035

г) інші операційні витрати	150	0,5	847	2,1	1079	1,3	929
Валовий прибуток	11457	x	40443	x	34522	x	23065
У % до чистого доходу (виручки) від реалізації продукції	x	28,9	x	54,7	x	33,6	x
Інші операційні доходи	3864	x	3017	x	461	x	-3403
Прибуток від операційної діяльності	12590	x	35841	x	20590	x	8000
Фінансові та інвестиційні витрати	0	x	2885	x	4855	x	4855
Фінансові та інвестиційні доходи	200	x	438	x	1139	x	939
Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування	12790	x	33394	x	16874	x	4084
Прибуток від звичайної діяльності	12790	x	33394	x	16874	x	4084

Продовж. табл. 2.6

1	2	3	4	5	6	7	8
Чистий прибуток	12790	x	33394	x	16874	x	4084
У % до чистого доходу (виручки) від реалізації продукції	x	32,3	x	45,2	x	16,4	x
У % до валового прибутку	x	111,6	x	82,6	x	48,9	x

В межах операційних витрат собівартість реалізованої продукції характеризується зростанням на 39971 тис. грн за період дослідження. Адміністративні витрати мають тенденцію до зростання за 2021-2023 рр. на 1698 тис. грн, витрати на збут характеризуються зростанням на 9035 тис. грн. Інші операційні витрати за період дослідження збільшилися на 929 тис. грн. Валовий прибуток за період 2021-2023 рр. окреслюється зростанням на 23065 тис. грн. При цьому валовий прибуток у відсотках до чистого доходу складає відповідно 28,9 %, 54,7 % та 33,6 %.

Інші операційні доходи ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» за період 2021-2023 рр. характеризуються скороченням на 3403 тис. грн. Прибуток від операційної діяльності збільшився на 8000 тис. грн. Фінансові та інвестиційні доходи за період дослідження зросли на 939 тис. грн. Фінансові та інвестиційні витрати характеризуються зростанням на 4855 тис. грн.

Чистий прибуток за період 2021-2023 рр. в межах ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» збільшився на 4084 тис. грн. Чистий прибуток у відсотках до чистого доходу складає відповідно 32,3 %, 45,2 % та 16,4 %. Чистий прибуток у відсотках до валового прибутку складає відповідно 111,6 %, 82,6 % та 48,9 % за 2021-2023 рр.

Вважаємо, що ділова активність характеризує швидкість вивільнення коштів з обороту та скорочення або ж навпаки, зростання тривалості операційного і фінансового циклів, тим самим впливаючи на прибуток та швидкість його отримання, а отже на ймовірність забезпечення фінансової стійкості у довгостроковій перспективі. Тож, проаналізуємо ділову активність підприємства за даними табл. 2.7.

Таблиця 2.7

Аналіз ділової активності ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» за 2021-2023 рр.

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхилення (+;-) 2023 р. порівняно з 2021 р.	
				абсолют- не, тис. грн	відносне, %
Коефіцієнт обертання активів	2,103	1,374	0,809	-1,294	-61,5507
Тривалість одного обороту активів	171	262	445	274	160,1
Коефіцієнт обертання оборотних активів	2,486	1,641	1,144	-1	-54,0
Тривалість одного обороту оборотних активів	145	219	315	170	117,3
Коефіцієнт обертання запасів	4,115	3,275	1,890	-2	-54,1
Тривалість одного обороту запасів	87	110	190	103	117,7
Коефіцієнт обертання коштів в розрахунках	7,456	3,436	3,131	-4	-58,0
Тривалість одного обороту коштів в розрахунках	48	105	115	67	138,1

Коефіцієнт обертання дебіторської заборгованості	7,600	3,713	3,284	-4	-56,8
Тривалість одного обороту дебіторської заборгованості	47	97	110	62	131,4
Коефіцієнт обертання власного капіталу	6,238	2,511	1,881	-4	-69,8
Тривалість одного обороту власного капіталу	58	143	191	134	231,6
Коефіцієнт обертання кредиторської заборгованості	5,754	6,374	2,884	-3	-49,9
Тривалість одного обороту кредиторської заборгованості	63	56	125	62	99,5
Тривалість операційного циклу, днів	136	215	305	170	125,0
Тривалість фінансового циклу, днів	73	158	181	107	146,8

Згідно із даними табл. 2.7, можемо зробити наступні висновки:

- підприємство характеризується погіршенням ділової активності, що спровоковано зростанням тривалості операційного циклу на 170 днів (на 125 %) та зростанням фінансового циклу на 107 днів (у 1,5 рази);

- зростання в межах операційного циклу викликане зростанням тривалості обороту запасів на 103 дні (на 117,7 %) та тривалості обороту коштів у розрахунках на 67 днів (на 138,1 %);

- зростання в межах тривалості фінансового циклу викликане зростанням тривалості операційного циклу та зростанням тривалості обороту кредиторської заборгованості на 62 дні або (на 99,5 %).

2.2. Аналіз типу фінансової стійкості та факторний аналіз порогу рентабельності і запасу фінансової стійкості

Фінансова стійкість в межах суб'єкту окреслює фінансовий стан суб'єкту, котрий є досяжним без додаткових залучень із зовнішніх джерел. Дана характеристика досить вагома для підприємства та відображає здатність до його подальшого функціонування впливаючи на подальші управлінські рішення. Сутність стійкості фінансів окреслюється ефективністю не лише в межах формування фінансових ресурсів, а й їх подальшого ефективного використання

та розподілу. Окрім того фінансова стійкість – базис для загальної економічної стійкості в межах суб'єкту.

Варто сказати про те, що коефіцієнтний аналіз відносно фінансової стійкості досить часто має різнопланове тлумачення, зокрема, одні показники можуть вказувати на стійкий фінансовий стан, інші – навпаки негативно характеризувати стійкість фінансів.

Саме тому, поряд із дослідженням стійкості фінансів за коефіцієнтним методом варто застосовувати аналіз стійкості фінансів за окресленням типу фінансової стійкості підприємства.

Вихідною інформаційною базою для такого аналізу слугує Звіт про фінансовий стан суб'єкту, зокрема такі його складові пасивів як:

- довгострокові зобов'язання;
- короткострокові кредити та позики;
- запаси;
- власні оборотні кошти, котрі є базисом формування робочого капіталу в межах підприємства.

Тож, за даними табл. 2.8 визначимо тип фінансової стійкості ПІДПРИЄМСТВА «XXX» за 2021-2023 рр. (згідно із додатками А-В).

Таблиця 2.8

**Визначення типу фінансової стійкості ПІДПРИЄМСТВА «XXX»
за 2021-2023 рр.**

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхилення (+;-) 2023 р. порівняно з 2021 р.
Власні оборотні кошти	8939,0	32486,0	2146,0	-6793,0
Довгострокові зобов'язання	0,0	0,0	29477,0	29477,0
Запаси	9460,0	35679,0	72951,0	63491,0
Власні оборотні кошти та довгострокові зобов'язання	8939,0	32486,0	31623,0	22684,0
Загальна величина основних джерел формування запасів	8939,0	32486,0	31623,0	22684,0
Надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних коштів для формування запасів	-521,0	-3193,0	-70805,0	-70284,0

Надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних коштів і довгострокових зобов'язань для формування запасів	-521,0	-3193,0	-41328,0	-40807,0
Надлишок (+) або нестача (-) загальної величини основних джерел формування запасів	-521,0	-3193,0	-41328,0	-40807,0
Тип фінансової стійкості	Кризовий фінансовий стан			
Коефіцієнт забезпечення запасів відповідними джерелами формування	0,945	0,911	0,433	-0,5
Надлишок (+) або нестача (-) відповідних джерел формування на 1 грн. запасів, грн.	-0,06	-0,09	-0,57	-0,5

Проведені нами дослідження (табл. 2.8) показали, що ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» у 2021-2023 рр. не покриває запаси джерелами їх формування, що вказує на те, що підприємство має кризовий фінансовий стан у всіх досліджуваних роках.

Дослідивши тип фінансової стійкості підприємства вважаємо за доцільне проаналізувати його відносну ефективність, що забезпечується співставністю прибутку та витрат.

Співставність прибутку та витрат характеризують показники рентабельності ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» за 2021-2023 рр. (табл. 2.9).

Таблиця 2.9

Аналіз рентабельності ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» за 2021-2023 рр.

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхилення (+;-) 2023 р. порівняно з 2021 р.
Показники рентабельності витрат, %				
Рентабельність виробничих витрат	40,7	120,8	50,7	10,0
Рентабельність продажу	32,3	45,2	16,4	-15,8
Рентабельність операційної діяльності	40,7	87,2	24,9	-15,8
Рентабельність виручки від операційної діяльності	28,9	46,6	20,0	-9,0
Чиста рентабельність звичайної діяльності	41,4	75,9	19,3	-22,1
Загальна рентабельність господарської діяльності	41,4	75,9	19,3	-22,1
Чиста рентабельність господарської діяльності	41,4	75,9	19,3	-22,1
Показники рентабельності капіталу (активів)				
Чиста рентабельність капіталу (активів)	67,9	62,1	13,3	-54,6
Чиста рентабельність власного капіталу	201,3	113,4	30,9	-170,4

Чиста рентабельність виробничих фондів	188,9	190,7	50,5	-138,4
Показники окупності витрат і капіталу				
Коефіцієнт окупності виробничих витрат	1,407	2,208	1,507	0,100
Коефіцієнт окупності витрат операційної діяльності	1,407	1,872	1,249	-0,158
Коефіцієнт окупності адміністративних витрат	15,355	22,353	23,993	8,638
Коефіцієнт окупності капіталу (активів)	2,103	1,374	0,809	-1,294
Коефіцієнт окупності власного капіталу	6,238	2,511	1,881	-4,357
Період окупності капіталу (активів), років	1,5	1,6	7,5	6,1
Період окупності власного капіталу, років	0,5	0,9	3,2	2,7

Згідно із даними табл. 2.9, для ПІДПРИЄМСТВА «XXX» у 2021-2023 рр. характеризується:

- зростанням рентабельності виробничих витрат за період дослідження на 10,0 в.п.;
- скороченням рентабельності продажу та рентабельності операційної діяльності на 15,8 в.п.;
- скороченням рентабельності виручки від операційної діяльності на 9 в.п.;
- скороченням чистої та загальної рентабельності господарської діяльності на 22,1 в.п.

Отже, загалом, показники рентабельності витрат мають негативну динаміку.

Показники рентабельності капіталу також характеризуються негативною динамікою, зокрема:

- чиста рентабельність капіталу зменшилась на 54,6 в.п.;
- рентабельність власного капіталу зменшилась на 170,4 в.п.;
- рентабельність виробничих фондів зменшилась на 138,4 в.п.

Показники окупності витрат і капіталу також мають негативну динаміку, зокрема характеризуються зростанням періоду окупності капіталу на 6,1 роки та зростанням періоду окупності власного капіталу на 2,7 років.

Тож, зниження рентабельності провокує зниження фінансової стійкості суб'єкту.

Графічне відображення показників рентабельності ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» за 2021-2023 рр. подано в межах рис. 2.3.

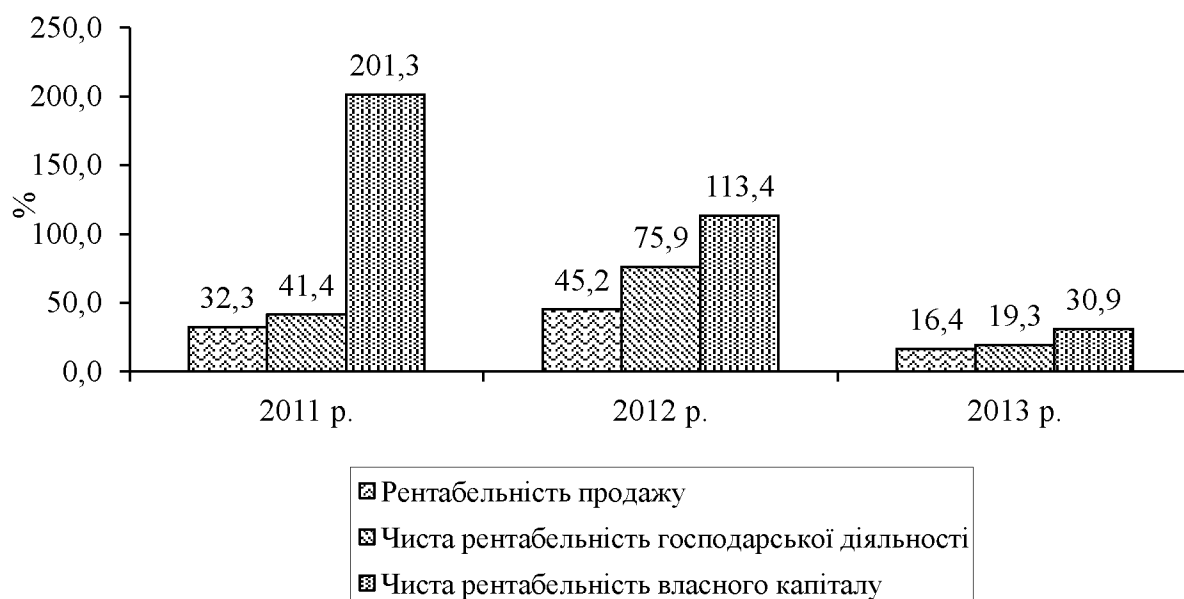

Рис. 2.3. Динаміка показників рентабельності ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» за 2021-2023 рр.

Аналіз діяльності ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» за 2021-2023 рр. показав значне скорочення відносно рентабельності майже за всіма показниками та підвищення відносно тривалості операційного і фінансового циклів, тож вважаємо за доцільне проаналізувати запас фінансової стійкості підприємства та його поріг рентабельності (табл. 2.10).

Таблиця 2.10

Аналіз порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» за 2021-2023 рр.

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхилення (+;-) 2023 р. порівняно з 2021 р.	
				абсолютне, тис. грн	відносне, %
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) з урахуванням інших операційних доходів	39630,0	76940,0	103127,0	63497,0	160,2
Операційні витрати, тис. грн.	30904,0	41099,0	82537,0	51633,0	167,1

у тому числі:					
а) змінні витрати	24342,3	24729,0	51826,7	27484,4	112,9
б) постійні витрати	6561,7	16370,0	30710,3	24148,6	368,0
Прибуток від операційної діяльності, тис. грн.	8726,0	35841,0	20590,0	11864,0	136,0
Маржинальний дохід, тис. грн.	15287,7	52211,0	51300,3	36012,6	235,6
Коефіцієнт маржинального доходу у чистому доході	0,386	0,679	0,497	0,112	29,0
Поріг рентабельності, тис. грн.	17009,8	24123,4	61735,7	44725,9	262,9
У % до чистого доходу	42,9	31,4	59,9	16,9	39,5
Зона фінансової стійкості, тис. грн.	22620,2	52816,6	41391,3	18771,1	83,0
Запас фінансової стійкості, %	57,1	68,6	40,1	-16,9	x

Згідно із даними табл. 2.10 в межах ПІДПРИЄМСТВА «XXX» за період 2021-2023 рр. відбулось зростання маржинального доходу на 36012,6 тис. грн або ж у 2,4 рази. При цьому змінні витрати зростали повільніше (зросли на 112,9 %), аніж постійні витрати (зросли у 3,7 рази), що є негативним. Власне така ситуація спровокувала зростання коефіцієнту маржинального доходу з 0,386 у 2021 р. до 0,497 – у 2023 р., тобто обсяг виручки, що йде на забезпечення прибутку та покриття постійних витрат зростає.

Поріг рентабельності в межах ПІДПРИЄМСТВА «XXX» за 2021-2023 рр. збільшився із 17009,8 тис. грн у 2021 р. до 61735,7 тис. грн у 2023 р., тобто у 2,7 рази. Поріг рентабельності у відсотках до чистого доходу зріс із 42,9 % - у 2021 р. до 59,9 % - у 2023 р., тобто на 39,5 %. За даних обставин зона фінансової стійкості зросла із 22620,2 тис. грн – у 2021 р. до 41391,3 тис. грн – у 2023 р., тобто на 83,0 %. За таких обставин запас фінансової стійкості скоротився із 57,1 % - у 2021 р. до 40,1 % - у 2023 р., тобто на 16,9 в.п., що є негативним. При цьому сила впливу операційного важеля зросла на 0,7 або ж на 42,2 %.

Дослідивши запас фінансової стійкості проаналізуємо які ж саме чинники вплинули на даний запас (табл. 2.11).

Таблиця 2.11

Факторний аналіз порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості ПІДПРИЄМСТВА «XXX» за 2021-2023 рр.

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.	Відхилення (+;-) 2023 р. порівняно з 2021 р.	
				абсолютне, тис. грн	відносне, %
Вихідна інформація для розрахунку					
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) з урахуванням інших операційних доходів	39630,0	76940,0	103127,0	63497,0	160,2
Постійні операційні витрати, тис. грн	6561,7	16370,0	30710,3	24148,6	368,0
Коефіцієнт маржинального доходу у чистому доході	0,386	0,679	0,497	0,112	29,0
Поріг рентабельності, тис. грн.	17009,8	24123,4	61735,7	44725,9	262,9
У % до чистого доходу	42,9	31,4	59,9	16,9	39,5
Запас фінансової стійкості, %	57,1	68,6	40,1	-16,9	X
Прум					79609,6
ΔПР					44725,9
ΔПР _{пв}					62599,8
ΔПР _{кмд}					-17873,9
ЗФС _{ум}					83,5
ΔЗФС					-16,9
ΔЗФС _{чд}					26,4
ΔЗФС _{пр}					-43,4

Факторне дослідження порогу рентабельності та запасу фінансової стійкості показало, що скорочення запасу фінансової стійкості спровоковане впливом двох базових факторів:

- обсягом постійних витрат;
- коефіцієнтом маржинального доходу.

З ціллю здійснення факторного аналізу нами було використано метод ланцюгового аналізу, котрий передбачає в свою чергу розрахунок умовного значення в межах показника порогу рентабельності.

За таких обставин загальна зміна стосовно порогу рентабельності у звітному періоді порівнюючи із базисом спровокована наступною дією факторів:

- зростання постійних витрат спровокувало зростання порогу рентабельності на 62599,8 тис. грн;

- зростання коефіцієнта маржинального доходу, спровокувало скорочення порогу рентабельності на 17873,9 тис. грн.

При цьому умовне значення порогу рентабельності склало 79609,6 тис. грн.

Розрахунок відносно умовного значення показника запасу фінансової стійкості показав, що зміна запасу фінансової стійкості провокується наступними факторами:

- чистого доходу стосовно реалізації;
- порогу рентабельності.

В межах досліджуваного ПІДПРИЄМСТВА «XXX» зміна запасу фінансової стійкості спровокована:

- зростанням умовного чистого доходу на 26, 4 %;
- скороченням умовного запасу порогу рентабельності на 43, 3 %.

При цьому умовний запас фінансової міцності склав 83,5 %.

Вважаємо також за доцільне в рамках дослідження запасу фінансової стійкості окреслити і проаналізувати які ж саме чинники впливають на загальну рентабельність виробничих фондів (табл. 2.12).

Дослідження за даними табл. 2.12 показало, що рентабельність виробничих фондів за період дослідження скоротилась на 9048,8 тис. грн або на 24,0 %.

Таблиця 2.12

**Факторний аналіз рентабельності виробничих фондів
ПІДПРИЄМСТВА «XXX» за 2021-2023 рр.**

Показники	Умовні позначення	2021 р.	2023 р.	Відхилення 2023 р. від 2021 р., (+;-)	
				абсолютне, тис. грн	відносне, %
Прибуток від господарської діяльності, тис. грн.	П	12790,0	16874,0	4084,0	31,9
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції	ЧД	39630	102666	63036,0	159,1

(товарів, робіт, послуг), тис. грн.					
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	ОЗ	26,9	44,6	17,7	165,9
Середньорічна вартість оборотних виробничих фондів, тис. грн.	ОВФ	7,1	14,4	7,3	202,8
Загальна рентабельність виробничих фондів, %	РВФ	37673,0	28624,3	-9048,8	-24,0
Рентабельність продажу, %	РП	32,3	16,4	-15,8	-49,1
Коефіцієнт фондомісткості продукції	КФ	0,0007	0,0004	-0,0002	-36,0
Коефіцієнт завантаженості оборотних виробничих фондів	КЗ	0,0002	0,0001	0,0000	-21,7
РВФум1					19185,6
РВФум2					26808,2
ΔРВФ					-9048,8
ΔРВФрп					-18487,4
ΔРВФкф					7622,6
ΔРВФкз					1816,0
ΔРВФ					-9048,8

Рентабельність продажу у 2023 р. порівняно із 2021 р. скоротилась на 15,8 %, коефіцієнт фондомісткості скоротився на 36,0 %, коефіцієнт завантаженості оборотних виробничих фондів скоротився на 21,7 %.

Рентабельність виробничих фондів перебуває під впливом трьох базових чинників, зокрема:

- рентабельності продажу;
- коефіцієнту фондомісткості продукції;
- коефіцієнту завантаженості оборотних виробничих фондів.

Дослідивши рентабельність виробничих фондів ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» слід відзначити наступний вплив чинників:

- за рахунок рентабельності продажу рентабельність виробничих фондів скоротилась на 18487,4 тис. грн;

- за рахунок коефіцієнту фондомісткості продукції відбулось зростання рентабельності виробничих фондів на 7622,6 тис. грн;

- за рахунок коефіцієнту завантаженості оборотних виробничих фондів відбулось зростання рентабельності виробничих фондів на 1816,0.

Тож, дослідження показали, що підприємство має кризовий фінансовий стан і підприємству варто прагнути до збільшення власних фінансових ресурсів та скорочення позикових. Один із шляхів даного збільшення – прагнення до максимізації прибутку та його подальше реінвестування у виробничий процес.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Управління фінансовою стійкістю підприємства з використанням механізму фінансового левериджу

Фінансова стійкість суб'єкту господарювання перебуває під дією низки зовнішніх та внутрішніх чинників. Вважаємо, що дані чинники обов'язково слід враховувати при управлінні фінансовою стійкістю з ціллю прагнення до дотримання балансу між ризиком і прибутком.

Вважаємо, що з ціллю дослідження впливу цих чинників варто здійснити SWOT – аналіз (табл.3.1).

Власне SWOT – аналіз, з нашого погляду, є узагальненим анамнезом для прийняття ефективних фінансових рішень загалом та фінансових рішень стосовно забезпечення стійкості суб'єкту зокрема.

Проте, з позиції фінансового менеджменту підприємству варто прагнути не скільки до фінансової стійкості, котра передбачає максимальне функціонування за рахунок власних коштів і не дає можливості розширеного функціонування, скільки до балансу між залученням та його ефективністю. Власне SWOT – аналіз допоможе у дотриманні даного балансу чітко окресливши всі позитивні та негативні характеристики підприємства.

Тож, проведемо SWOT – аналіз для ПІДПРИЄМСТВА «XXX» за період дослідження (табл. 3.1).

Узагальнено SWOT для ПІДПРИЄМСТВА «XXX» дозволяє окреслити наступні проблемні аспекти:

- нестача відносно фінансових ресурсів;
- висока вартість в межах матеріалів і ресурсів;
- плинність в межах кадрів та часом низька їх кваліфікація;
- диджиталізація в межах всього виробничого процесу

SWOT – аналіз діяльності ПІДПРИЄМСТВА «XXX»

Можливості	Загрози (зовнішні)
1. Збільшення потенційних споживачів 2. Неохоплені ринки та споживачі 3. Неохоплені постачальники 4. Використання диджиталізованих виробничих процесів 5. Зниження витрат за рахунок масштабування	1. Підвищення вимог кінцевих споживачів відносно якості товару та відносно обслуговування 3. Ріст уваги кінцевих споживачів до потенційних конкурентів 4. Висока вартість ресурсів 5. Військові дії в країні 6. Неплатоспроможність кінцевих споживачів
Сильні сторони	Слабкі сторони (внутрішні)
1. Диференційована діяльність суб'єкту 2. Надійні постачальники 3. Високий рівень кваліфікації в межах керівного складу підприємства	1. Нестача відносно фінансових ресурсів 2. Вартісні залучення в межах фінансових ресурсів 3. Застаріле обладнання 4. Нерівномірний рівень в межах підготовки кадрів 4. Підвищення собівартості окремих видів продукції 5. Плинність кадрів 6. Відсутність потенційних інвесторів 7. Підвищення вартості постійних витрат 8. Зниження якості продукції.

Власне даний аналіз дозволяє досить чітко сформулювати управлінську програму дій відносно забезпечення фінансової стійкості суб'єкту.

На базі PEST – аналізу, можна здійснити орієнтовний прогноз відносно становища підприємства в межах галузі.

Тож, вважаємо, що найближчого часу в реаліях війни кількість споживачів та попит на продукцію не буде значно збільшуватись. Також на динаміку цін впливає і зростання тарифів на електроносії, паливо, воду.

Тож, результати дослідження дозволяють окреслити базові заходи стосовно оптимізації діяльності:

- балансування між припливом та відтоком грошових коштів, що збалансує позитивні і негативні грошові потоки за часом та ризиком;
- збільшення обсягів відносно грошових потоків шляхом залучення

кредитів балансуючи між вартістю, потребою та ризиком;

- продаж або ж здача в оренду невикористаних потужностей;
- залучення інвесторів для збільшення обсягу власного капіталу.

В межах табл. 3.2 окреслимо потенційні можливості для джерел формування додаткових фінансових ресурсів для ПІДПРИЄМСТВА «XXX».

Таблиця 3.2

Потенційні можливості для джерел формування додаткових фінансових ресурсів для ПІДПРИЄМСТВА «XXX»

Зовнішні джерела	Внутрішні джерела
Формування кредиторської заборгованості	Реінвестування прибутку
Додаткові внески до статутного фонду	Додаткові засоби вже існуючих власників
Довгострокові та короткострокові позики	Резервні фонди
Випуск цінних паперів власного боргу	Зведення до мінімуму заборгованості дебіторів

Досліджуючи питання зовнішніх залучень варто окреслити, що формування кредиторської заборгованості – це досить часто безкоштовне джерело залучення, проте дане джерело є досить короткостроковим. Тобто, дане джерело не формує ризик неплатежу, однак формує ризик вилучення у непередбачуваний момент для підприємства.

Якщо ж підприємство планує залучити кошти на чітко окреслений строк, то тут слід:

- залучати додатково нових власників, проте такий шлях формує ризики впливу на всю управлінську діяльність в межах суб'єкту;
- формувати кредитні зобов'язання короткострокового або ж довгострокового характеру, що формує ризик несплати основної суми боргу та відсотків по ній, формує ризик втрати фінансової стійкості суб'єкту;
- формування цінних паперів власного боргу, вимагає сплати відсоткових ставок за ними.

Тож, орієнтуючись на залучення із зовнішніх джерел шляхом формування кредитних засобів підприємству варто розрахувати доцільність залучення позики, тобто дослідити чи приносять залучені кошти додаткову вигоду.

Дане дослідження можна здійснити шляхом розрахунку показника ефекту фінансового левериджу, котрий показує чи доцільно взагалі залучати позики. Позики залучати доцільно у випадку коли диференціал ефекту фінансового левериджу має додатне значення. Диференціал має додатне значення лише у тому випадку якщо відсотки за кредит є меншими за коефіцієнт валової рентабельності активів. Плече фінансового важеля, тобто співвідношення між позиковим і власним капіталом може лише підсилювати або ж навпаки знижувати дію диференціалу.

Тож, розрахуємо ефект фінансового левериджу для ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» за 2021-2023 рр. з ціллю дослідження доцільності залучення позикових коштів підприємством (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

**Розрахунок ефекту фінансового левериджу
ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» за 2021-2023 рр.**

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.
Середньорічна величина позикового капіталу	12492,5	24343,0	72397,0
Середньорічна величина власного капіталу	6353,0	29445,0	54579,0
Коефіцієнт фінансового левериджу	1,966	0,827	1,326
Податковий коректор	1,0	1,0	1,0
Ставка відсотку за кредит	25,0	25,0	30,0
Валовий прибуток	11457,0	40443,0	34522,0
Середньорічна величина активів	18845,5	53788,0	126976,0
Коефіцієнт валової рентабельності активів	60,8	75,2	27,2
Ефект фінансового левериджу	70,39	41,49	-3,73

За даними табл. 3.3, згідно розрахунку ефекту фінансового левериджу можемо побачити не доцільність залучення позикового капіталу, бо ефект, котрий приймає значення, що є від'ємним вказує на те, що позиковий капітал не приносить додаткового прибутку до власного капіталу суб'єкту.

Проте в межах оптимізації відносно структурування капіталу, згідно І. О. Бланка наявні три критерії:

- максимізації рівня рентабельності;
- мінімізації в межах середньозваженої вартості капіталу;

- мінімізації в межах фінансового ризику підприємства.

Тож, оптимізація структури капіталу за критерієм максимізації відносно рівня рентабельності для ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» не є доцільною.

Проведемо оптимізацію відносно критерію мінімізації середньозваженої вартості капіталу в межах табл. 3.4.

Таблиця 3.4

Оптимізація структури капіталу ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» за критерієм мінімізації середньозваженої вартості капіталу, 2023 р.

Показники	Варіанти						
	1	2	3	4	5	6	7
Загальна сума сформованого капіталу, тис. грн.	54579	54579	54579	54579	54579	54579	54579
Варіанти структури капіталу, %							
а) власний (пайовий) капітал	10	15	20	25	30	35	40
б) позиковий капітал (кредит)	75	70	65	60	55	65	60
Рівень передбачуваних дивідендних виплат, %	32,5	35,0	37,5	40,0	42,5	37,5	40,0
Рівень ставки відсотка за кредит з урахуванням премії за ризик %	24,0	23,3	22,9	22,5	22,2	22,9	22,5
Ставка податку на прибуток, виражена десятковим дробом	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Податковий коректор	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
Рівень ставки відсотка за кредит з урахуванням податкового коректора	24,0	23,3	22,9	22,5	22,2	22,9	22,5
Вартість складових елементів капіталу %:							
а) власного капіталу	8,1	10,5	13,1	16,0	19,1	13,1	16,0
б) позикового капіталу	18,0	16,3	14,9	13,5	12,2	14,9	13,5
Середньозважена вартість капіталу, %	15,5	14,6	14,3	14,5	15,3	14,3	14,5

Проте все ж таки, вважаємо, що навіть для застосування даного оптимізаційного критерію обов'язково варто досягти більшого значення в межах коефіцієнту валової рентабельності активів порівняно із відсотками за кредит. Проте, деякі науковці вважають, що це не є обов'язковою умовою

поскілки можна забезпечити залучення за рахунок формування кредиторської заборгованості, котра може носити безкоштовний характер. Вважаємо, що такий варіант дійсно можливий, проте обсяги даного залучення носитимуть нетривалий характер та не будуть значними.

Тож, узагальнюючи згідно із даними табл. 3.4 мінімальна середньозважена вартість капіталу 14,3 % досягається за структури 35,0 % власного капіталу та 65,0 % позикового капіталу.

Досліджуючи дійсну структуру капіталу ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» варто відзначити, що:

- у 2021 р. вона складала: 55,1% - власного капіталу та 44,9 % - позикового;
- у 2022 р. – 54,7 % - власного капіталу та 45,3 – позикового капіталу;
- у 2023 р. – 37,2 – власного капіталу та 62,8 % - позикового капіталу.

Тож, аналіз дійсної структурованості в межах капіталу ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» за 2021-2023 рр. дозволяє зробити висновок відносно того, що підприємство перевищує доцільний обсяг залучення позикових коштів з трьох базових аспектів, зокрема:

- зниження фінансової стійкості;
- зростання мінімальної середньозваженої вартості капіталу;
- перевищення вартості залучення над рентабельністю активів.

Узагальнюючи варто відзначити, що дійсна структура капіталу є занадто ризикованою і підприємству слід прагнути до мінімізації позикового капіталу або ж принаймні приведенні його у відповідність до критерію мінімізації середньозваженої вартості капіталу.

Проаналізуємо переваги доцільності залучення коштів завдяки формуванню кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги станом на 2023 р. (табл. 3.5).

Для розрахунку нами обрано реальну кредиторську заборгованість за товари, роботи, послуги ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» у 2023 р.

Тож, згідно із даними табл. 3.5 обсяг позикового капіталу відповідає

сформованій на підприємстві кредиторській заборгованості за товари, роботи, послуги, за розрахунок, що її прострочення провокуватиме штраф визначимо, що відсоток користування таким позиковим капіталом складає 10,0.

Таблиця 3.5

Аналіз переваг доцільності залучення коштів від кредиторської заборгованості ПІДПРИЄМСТВА «XXX» станом на 2013 р.

Показники	Прострочення кредиторської заборгованості	Банківський короткостроковий кредит	Банківський короткостроковий кредит враховуючи знижку за своєчасний розрахунок підприємства за кредиторською заборгованістю
Обсяг позикового капіталу	12041	12041	12041
Відсоток за користування позиковим капіталом	10	19	19
Відсоток від отримання знижки за своєчасний розрахунок підприємства за дебіторською заборгованістю	x	x	4
Відсоток враховуючи знижку	10	19	15
Загальна сума відсотків за користування позиковим капіталом	1204,1	2287,8	1806,2

Відсоток короткострокової позики при цьому складає 19,0.

Якщо ж підприємство візьме короткострокову позику і отримає знижку за вчасне повернення кредиторської заборгованості в обсязі 4,0 %, то його реальний відсоток за позику складе 15,0. Загальна сума відсотків за трьох ймовірних сценаріїв залучення коштів при цьому складе:

- за користування простроченою кредиторською заборгованістю – 1204,1 тис. грн;
- за користування короткостроковим кредитом – 2287,8 тис. грн;
- за користування кредитом та отримання знижки за вчасне повернення кредиторської заборгованості – 1806,2 тис. грн.

Даний розрахунок показав, що найменші відсотки підприємство сплатить

за користування простроченою кредиторською заборгованістю, проте за таких обставин підприємство може втрати свою репутацію. Тож, обирати управлінцям підприємства: втратити репутацію та отримати короткострокову вигоду чи заплатити більший відсоток по кредиту та отримати знижку кредиторів за вчасне погашення позики і тим самим зберегти репутацію у довгостроковій перспективі.

3.2. Управління фінансовою стійкістю підприємства з використанням внутрішніх механізмів оптимізації фінансових ресурсів

Внутрішні механізми відносно оптимізації фінансових ресурсів не дозволяють значно розширити можливості функціонування підприємства, проте такі можливості дають підстави до вивільнення коштів та їх ефективного використання забезпечуючи фінансову стійкість суб'єкту. До таких механізмів слід віднести:

- оптимізацію оборотних активів загалом;
- оптимізацію в межах постійної та змінної складової витрат підприємства;
- оптимізацію дебіторської заборгованості;
- оптимізацію в межах запасів підприємства.

Власне оптимізація обсягів оборотних активів передбачає використання певних управлінських заходів, зокрема:

- здійснення нормування запасів загалом та окремих їх складових;
- здійснення розподілу зусиль з контролю та управління за оборотними активами згідно аналізів ABC та XYZ;
- використання моделі розміру замовлення, що є економічним з ціллю оптимізації обсягів постачання запасів в реаліях конкретного господарства;
- використання методу платіжного календаря та касового бюджету з ціллю оптимізації обсягів запасів.

Тож, здійснимо розподіл оборотних активів за ABC аналізом з ціллю подальшого розподілу контрольних та управлінських функцій (табл. 3.6).

Таблиця 3.6

Розподіл оборотних активів ПІДПРИЄМСТВА «XXX» за ABC аналізом

Складові оборотних активів	Загальна вартість оборотних активів	Питома вага оборотних активів в їх загальному обсязі, %	Наростаючий підсумок	Група
Незавершене виробництво	28470	31,7	31,7	A
Готова продукція	20927	23,3	55,1	A
Інша поточна дебіторська заборгованість	9871	11,0	66,1	A
Дебіторська заборгованість за виданими авансами	8196	9,1	75,2	A
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	6977	7,8	83,0	B
Дебіторська заборгованість з бюджетом	6186	6,9	89,9	B
Поточні біологічні активи	2923	3,3	93,1	B
Інші оборотні активи	2638	2,9	96,1	C
Виробничі запаси	1996	2,2	98,3	C
Грошові кошти та їх еквіваленти	1531	1,7	100,0	C

Згідно із даними табл. 3.6 до групи А належать активи, котрі вимагають постійного контролю та постійних управлінських дій. До даної групи належать в межах ПІДПРИЄМСТВА «XXX»:

- незавершене виробництво (31,7 %);
- готова продукція (23,3 %);
- інша поточна дебіторська заборгованість (11,0 %);
- дебіторська заборгованість за виданими авансами (9,1 %).

До групи В, котра вимагає періодичного контролю та управлінських дій в межах підприємства належать:

- дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги (7,8 %);
- дебіторська заборгованість з бюджетом (6,9%);

- поточні біологічні активи (3,3 %).

До групи С, котра вимагає найменшого контролю та управлінських дій належать:

- інші оборотні активи (2,9 %);
- виробничі запаси (2,2 %);
- грошові кошти та еквіваленти (1,7 %).

Графічне відображення ABC аналізу подано в межах рис. 3.1.

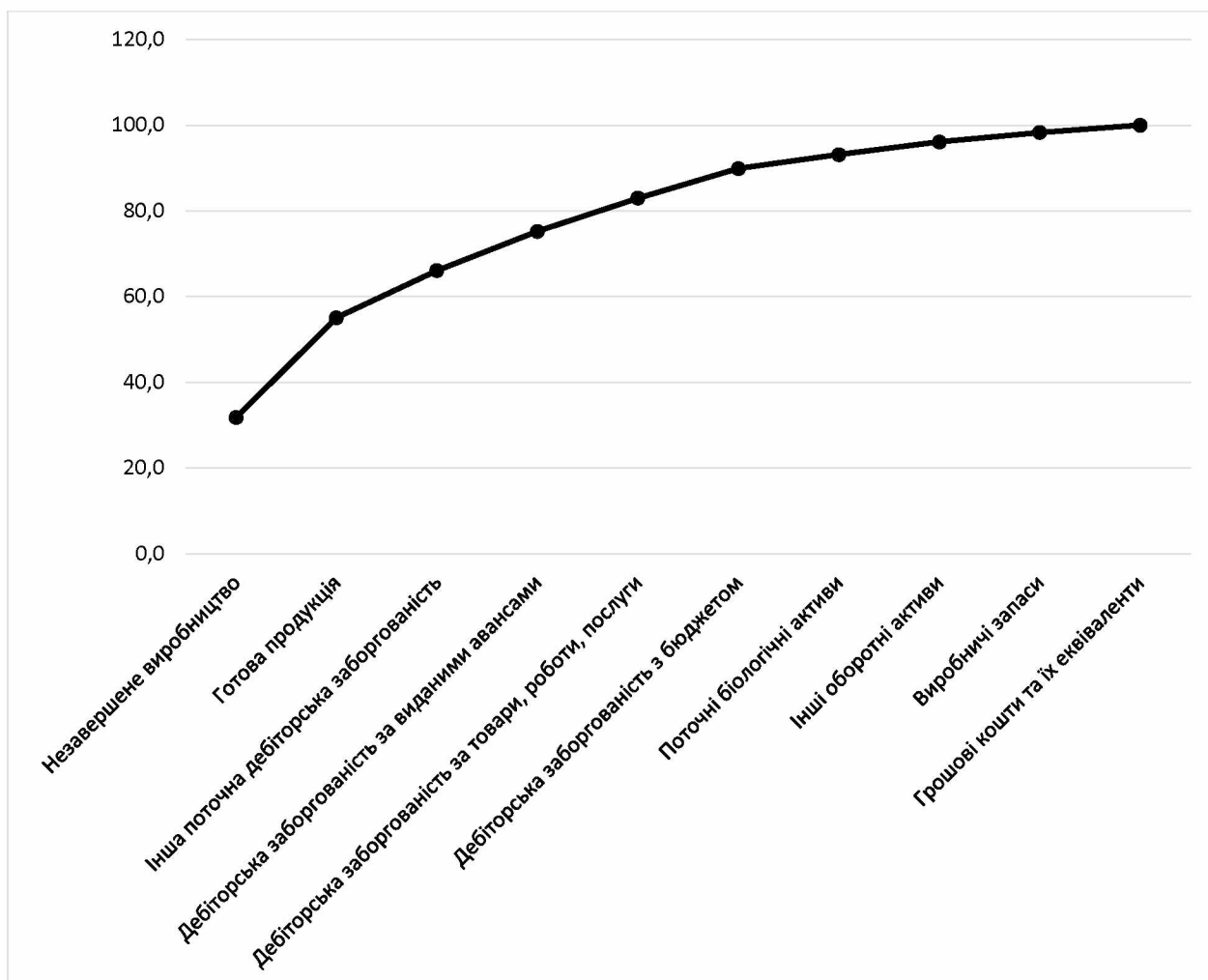

Рис. 3.1. Кумулятивний обсяг оборотних активів

ПІДПРИЄМСТВА «XXX», 2023 р.

Згідно проведеного аналізу ABC можемо сформуваати рекомендаційну матрицю управлінських дій для ПІДПРИЄМСТВА «XXX» (табл. 3.7).

Збільшення ліквідності провокує до скорочення заборгованості дебіторів, і навпаки, пришвидшення реалізації – формує додаткову заборгованість.

Взагалі дебіторська заборгованість – заборгованість, котра формується в межах господарства з ціллю пришвидшення реалізації за кредитного продажу.

Таблиця 3.7

Рекомендаційна матриця управління оборотними активами

ПІДПРИЄМСТВА «XXX», 2023 р.

Гру-пи	Продукція	Вартісна оцінка	Точність прогнозу	Питома вага групи	Управлінські рекомендації
А	Незавершене виробництво Готова продукція Інша поточна дебіторська заборгованість Дебіторська заборгованість за виданими авансами	Висока	Висока	75,2	Постійний контроль стану та постійність стосовно здійснення процесу управління
В	Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги Дебіторська заборгованість з бюджетом Поточні біологічні активи	Середня	Висока	17,9	Періодичний контроль стану та періодичність стосовно здійснення процесу управління
С	Інші оборотні активи Виробничі запаси Грошові кошти та їх еквіваленти	Низька	Висока	6,9	Мінімальний контроль стану та досить періодичне здійснення процесу управління

До управлінських підходів стосовно заборгованості дебіторів варто віднести:

- оптимізацію обсягів дебіторської заборгованості згідно методів ABC та XYZ аналізів;
- розподіл зусиль з контролю та управління дебіторською заборгованістю на базі даних методів;
- використання засобів кредитної політики з ціллю здійснення управління заборгованістю дебіторів.

Варто окреслити, що заборгованість дебіторська набуває особливого ризику в реаліях інфляції. Так, у період інфляції пришвидшувати реалізацію

завдяки формуванню заборгованості дебіторської не варто, бо гроші знеціняться, у даному випадку варто тримати готову продукцію без реалізації. У період стійкості економіки господарство досить сміливо може йти на реалізацію завдяки формуванню заборгованості.

Слід акцентувати на тому, що заборгованість дебіторів позначається на:

- структурованості активів оборотних, на обсягах цих активів;
- обсягах реалізації та відповідно і виручки;
- ліквідності господарства;
- тривалості циклу, що є фінансовим.

А тому, заборгованість дебіторів не можна залишати поза увагою, постійно маневруючи між її обсягами, ризиком, прибутком, ліквідністю.

Варто також зазначити, що утворена господарством заборгованість дебіторів за категорією ризику має наступний поділ:

- заборгованість на конкретний строк;
- заборгованість, що є простроченою;
- заборгованість, що прострочена, однак, продовжена;

Управлінські заходи стосовно заборгованості дебіторської варто здійснювати враховуючи даний розріз.

Здійснюючи процес управління заборгованістю дебіторів господарство повинно ставити перед собою наступні завдання:

- постійний активний моніторинг стану та обсягів;
- розподіл заборгованості за категорією ризику;
- тісна співпраця з дебіторами з ціллю не допуску прострочення та безнадійності з приводу заборгованості;
- формування дій стосовно заборгованості дебіторів на рівні стратегії та тактики;
- включення питання заборгованості дебіторів до стратегії реалізаційної в межах конкретного господарства;
- використання прогностичних інструментів стосовно заборгованості дебіторів;

- використання інструментів скорочення заборгованості дебіторів та пришвидшення її повернення.

Варто сказати, що дебіторська заборгованість в реаліях сучасних господарств пов'язана із значними стосовно обсягів потоками грошей, а тому необхідно досить виважено і обґрунтовано ставитись до цієї заборгованості.

Слід сказати, що управління заборгованістю дебіторів позначається також на забезпеченості коштами, що є власними.

Управлінський механізм стосовно заборгованості дебіторів повинен включати розрахунок таких показників, як:

- DSO;
- ADS;
- термін заборгованості продажу.

Варто сказати, що політика стосовно заборгованості дебіторської повинна формуватися аналогічно до політики кредиторської, зокрема на базі:

- агресивного;
- консервативного;
- компромісного підходу.

Так, зокрема за підходу, що є агресивним реалізація за рахунок формування заборгованості дебіторів є значною за обсягами, окрім того терміни реалізації в кредит є високими.

Консерватизм у підході до заборгованості дебіторів передбачає формування реалізації за рахунок заборгованості у досить малих обсягах.

Компромісність підходу передбачає маневрування між ризиком, прибутком, заборгованістю.

Слід сказати, що використання одного із підходів залежить від особистих якостей управлінця, котрий займається контролем заборгованості і не залежить від рівня його знань. Ставлення до ризику, це схильність окремої людини не залежно від його знань.

Тож, оптимізуємо дебіторську заборгованість ПІДПРИЄМСТВА «XXX» за 2023 р. за даними табл. 3.8 з ціллю вивільнення коштів для інвестування у виробництво.

Таблиця 3.8

Оптимізація дебіторської заборгованості ПІДПРИЄМСТВА «XXX», 2023 р.

Показники	До зміни кредитної політики	Ефект впливу зміни кредитної політики	Після зміни кредитної політики
1. Чиста виручка від реалізації	102666,0	6160,0	108826,0
2. Виробничі витрати, всього	68144,0	2995,2	71139,2
а) постійні витрати	25354,9	0,0	25354,9
б) змінні витрати	42789,1	2995,2	45784,3
3. Валовий прибуток	34522,0	3164,7	37686,7
4. Середній термін погашення ДЗ (DSO), днів	25	-19	6
5. Середньоденний продаж (ADS)	285,2	17,1	302,3
6. Середньорічна величина ДЗ за товари, роботи послуги	7007,0	-5193,2	1813,8
7. Інвестиції в ДЗ	2920,4	-2157,3	763,1
8. Вартість інвестицій в ДЗ	496,5	-366,7	129,7
9. Витрати на знижки	0,0	2285,3	2285,3
10. Втрати за безнадійними боргами	4106,6	-1930,1	2176,5
11. Витрати на стягнення ДЗ	205,3	230,0	435,3
12. Загальні витрати пов'язані з ДЗ	4808,4	218,5	5026,9
13. Економічний прибуток (збиток)	29713,6	2946,3	32659,8

За даними табл. 3.8 внаслідок оптимізації дебіторської заборгованості за рахунок змін у кредитній політиці підприємства, зокрема за рахунок збільшення змінних витрат на 29995,2 тис. грн, а також за рахунок зниження середнього терміну відносно погашення дебіторської заборгованості на 19 днів, скорочення в межах обсягу середньорічної величини дебіторської заборгованості на 5193,2 тис. грн, зменшення інвестицій в дебіторську заборгованість на 2157,3 тис. грн та вартості інвестицій в дебіторську заборгованість на 366,7 тис. грн, збільшенню витрат на надання знижки на 2285,3 тис. грн, відбувся додатковий економічний ефект у вигляді прибутку в обсягах 2946,3 тис. грн.

Тож, дійсно оптимізація відносно дебіторської заборгованості провокує до отримання додаткових вигід.

Оптимізація в межах постійної та змінної складової операційних витрат здійснюється за допомогою операційного важеля (табл. 3.9).

Таблиця 3.9

Аналіз впливу операційного важеля ПІДПРИЄМСТВА «XXX», 2023 р.

Показники	2023 р.	При збільшенні обсягів реалізації на 10%	При зменшенні обсягів реалізації на 10%
Виручка, тис. грн.	102666,0	112932,6	92399,4
Змінні витрати, тис. грн.	42789,1	47068,0	38510,2
Маржинальний дохід, тис. грн.	59876,9	65864,6	53889,2
Постійні витрати, тис. грн.	25354,9	25354,9	25354,9
Прибуток від реалізації, тис. грн.	34522,0	40509,7	28534,3
Рентабельність виручки від реалізації, %	33,6	35,9	30,9
Коефіцієнт операційного левериджу	0,372	0,350	0,397
Збільшення (+) чи зменшення рентабельності виручки від реалізації, в. п.	x	2,2	-2,7
Ефект операційного левериджу	1,73	1,63	1,89
Гп		0,17	-0,17
Гмд		0,10	-0,10
Гв		0,10	-0,10

Згідно із даними табл. 3.9 внаслідок зміни обсягу реалізації, зокрема при:

1) збільшенні обсягу реалізації на 10 % відбулося:

- зростання виручки від реалізації на 10266,6 тис. грн;
- зростання змінних витрат на 4278,9 тис. грн;
- зростання маржинального доходу на 5987,7 тис. грн;
- сталості постійних витрат;
- зростанні прибутку на 5987,7 тис. грн;
- зростанні рентабельності на 2,2 %
- скороченні коефіцієнту операційного левериджу на 0,022.

Дане збільшення виручки від реалізації сформувало зниження ефекту операційного левериджу з 1,73 до 1,63. При цьому темп приросту прибутку

склав 0,17, темп приросту маржинального доходу 0,1, в таких же обсягах зріс темп приросту виручки від реалізації.

2) зменшенні обсягу реалізації на 10 % відбулося:

- скорочення виручки від реалізації на 10266,6 тис. грн;
- скорочення змінних витрат на 4278,9 тис. грн;
- скорочення маржинального доходу на 5987,7 тис. грн;
- скорочення прибутку на 5987,7 тис. грн;
- скорочення рентабельності на 2,7 %
- зростання коефіцієнту операційного левериджу на 0,025.

Дане зменшення виручки від реалізації сформувало зростання ефекту операційного левериджу з 1,73 до 1,89. При цьому темп скорочення прибутку склав 0,17, темп скорочення маржинального доходу склав 0,1, в таких же обсягах знизився темп приросту виручки від реалізації.

Тож, дане дослідження показує як вплине операційний важіль, тобто структурування витрат в межах їх постійної та змінної складової на зміну виручки від реалізації. Підприємству варто з ціллю зменшення сили впливу операційного важеля скорочувати постійні витрати та збільшувати змінні витрати на одиницю продукції.

Результати комплексного підходу і систематичного аналізу дають можливість розробити програму заходів щодо підвищення ефективності управління фінансовою стійкістю для ПІДПРИЄМСТВА «XXX» і забезпечити контроль за її практичним здійсненням за наступними напрямками:

- визначення доцільності залучення запозичених коштів та оптимізація структури капіталу;
- збільшення обсягів власних оборотних коштів для формування запасів з метою виходу з кризового фінансового стану;
- скорочення постійних витрат підприємства, що надасть можливість вплинути на операційний важіль та точку беззбитковості;
- розподілення зусиль з контролю за станом оборотних активів та управління ними залежно від ступеня ризику даних активів на основі поділу на

класифікаційні групи залежно від рівня їх ліквідності з метою їх оптимізації, що зменшить ризик незбалансованої ліквідності та фінансової стійкості підприємства;

- здійснення оптимізації окремих складових оборотного капіталу підприємства в процесі операційного циклу, зокрема дебіторської заборгованості, грошових коштів та запасів;

- формування ефективної кредитної політики;

- прискорення процесу відвантаження продукції і оформлення розрахункових документів;

- застосування перспективних форм рефінансування дебіторської заборгованості;

- застосування ефективних форм регулювання середнього залишку грошових активів (скорочення розрахунків готівкою, відкриття «кредитної лінії» в банку);

- створення чітких систем контролю за рухом дебіторської заборгованості і грошових коштів;

- розвиток механізмів безготівкових розрахунків;

- поліпшення організації матеріально-технічного постачання з метою безперебійного і ритмічного забезпечення виробництва матеріальними ресурсами;

- скорочення тривалості операційного циклу за рахунок інтенсифікації виробництва (використання новітніх технологій механізації і автоматизації виробничих процесів, підвищення рівня продуктивності праці, оптимального використання виробничих потужностей підприємства, трудових, матеріальних ресурсів і так далі).

ВИСНОВКИ

Результати проведеного в межах кваліфікаційної роботи дослідження дають підставу до формування певних узагальнень. Так, зокрема фінансова стійкість характеризує стан забезпеченості фінансовими ресурсами підприємства, що формує його стабільне функціонування впродовж тривалого періоду часу, позначаючись на фінансовій безпеці суб'єкту.

Дослідження діяльності ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» показало, що за період 2021-2023 рр. підприємство має наступні характеристики:

- майно характеризується зростанням необоротних активів на 57061 тис. грн або на 93,7 % та зростанням оборотних активів на 89315 тис. грн або на 82,2 %. Майно за джерелами формування оборотних активів вказує на: зростання власних оборотних активів на 22684 тис. грн або на 71,7 % та зростання позикових коштів на 66631 тис. грн або на 86,5 %. Майно за сферою розміщення показало, що у сфері виробництва активи зросли на 31748 тис. грн або на 85,2 %, а у сфері обігу активи зросли на 57567 тис. грн або на 80,7 %;

- дослідження пасивів показало зростання власного капіталу на 50268 тис. грн (у 3,9 разів) та зростання позикового капіталу на 96108 тис. грн (у 9,2 рази);

- дослідження фінансової стійкості за показниками структури джерел формування капіталу показало, що коефіцієнт автономії перебуває в межах нормативу у 2021 та 2022 рр., при цьому у 2023 р. коефіцієнт автономії має значення менше за норматив, що окреслює ймовірність ризику втрати фінансової стійкості ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ»;

- аналіз фінансових результатів показав, що чистий прибуток за період 2021-2023 рр. в межах ПІДПРИЄМСТВА «ХХХ» збільшився на 4084 тис. грн. Чистий прибуток у відсотках до чистого доходу складає відповідно 32,3 %, 45,2 % та 16,4 %. Чистий прибуток у відсотках до валового прибутку складає відповідно 111,6 %, 82,6 % та 48,9 % за 2021-2023 рр.;

- підприємство характеризується погіршенням ділової активності, що спровоковано зростанням тривалості операційного циклу на 170 днів (на 125,0 %) та зростанням фінансового циклу на 107 днів (у 1,5 рази);

- підприємство не покриває запаси джерелами їх формування, що вказує на те, що підприємство має кризовий фінансовий стан у всіх досліджуваних роках;

- показники рентабельності витрат, рентабельності капіталу та показники окупності витрат і капіталу мають негативну динаміку, проте підприємство є рентабельним.

Управління фінансовою стійкістю в межах ПІДПРИЄМСТВА «XXX» дає підстави до формування наступних висновків:

- згідно розрахунку ефекту фінансового левериджу можемо побачити не доцільність залучення позикового капіталу, бо ефект, котрий приймає значення, що є від'ємним вказує на те, що позиковий капітал не приносить додаткового прибутку до власного капіталу суб'єкту;

- внутрішні механізми оптимізації фінансових ресурсів з ціллю забезпечення фінансової стійкості суб'єкту передбачають використання оптимізаційних дій в межах оборотних активів загалом, оптимізації в межах постійної та змінної складової витрат підприємства, оптимізації дебіторської заборгованості та запасів;

- оптимізація оборотних активів за ABC аналізом дозволить розподілити зусилля з контролю та управління за певними групами оборотних активів: на постійну, періодичну та мінімальну складову;

- внаслідок оптимізації дебіторської заборгованості за рахунок змін у кредитній політиці підприємства, відбувся додатковий економічний ефект у вигляді прибутку в обсягах 2946,3 тис. грн.

Результати комплексного підходу і систематичного аналізу дають можливість розробити програму заходів щодо підвищення ефективності управління фінансовою стійкістю для ПІДПРИЄМСТВА «XXX» і забезпечити контроль за її практичним здійсненням за наступними напрямками:

– визначення доцільності залучення запозичених коштів та оптимізація структури капіталу;

– збільшення обсягів власних оборотних коштів для формування запасів з метою виходу з кризового фінансового стану;

- скорочення постійних витрат підприємства, що надасть можливість вплинути на операційний важіль та точку беззбитковості;
- розподілення зусиль з контролю за станом оборотних активів та управління ними залежно від ступеня ризику даних активів на основі поділу на класифікаційні групи залежно від рівня їх ліквідності з метою їх оптимізації, що зменшить ризик незбалансованої ліквідності та фінансової стійкості підприємства;
- здійснення оптимізації окремих складових оборотного капіталу підприємства в процесі операційного циклу, зокрема дебіторської заборгованості, грошових коштів та запасів;
- формування ефективної кредитної політики;
- прискорення процесу відвантаження продукції і оформлення розрахункових документів;
- застосування перспективних форм рефінансування дебіторської заборгованості;
- застосування ефективних форм регулювання середнього залишку грошових активів (скорочення розрахунків готівкою, відкриття «кредитної лінії» в банку);
- створення чітких систем контролю за рухом дебіторської заборгованості і грошових коштів;
- розвиток механізмів безготівкових розрахунків;
- поліпшення організації матеріально-технічного постачання з метою безперебійного і ритмічного забезпечення виробництва матеріальними ресурсами;
- скорочення тривалості операційного циклу за рахунок інтенсифікації виробництва (використання новітніх технологій механізації і автоматизації виробничих процесів, підвищення рівня продуктивності праці, оптимального використання виробничих потужностей підприємства, трудових, матеріальних ресурсів і так далі).